

UiO : **Det juridiske fakultet**

Arbeidsulykkesbegrepet i yrkesskedeforsikring

Kandidatnummer: 598

Leveringsfrist: 25.11.2012

Antall ord: 15712

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	1
1.1	TEMAET FOR AVHANDLINGEN.....	1
1.2	PROBLEMSTILLING.....	1
1.3	UTVIKLINGEN AV TIDLIGERE KOMPENSASJONSORDNINGER.....	2
1.4	HENSYNENE BAK YRKESKADEFORSIKRINGSLOVEN.....	4
1.5	LOVENS SYSTEM.....	5
1.5.1	<i>Lovens virkeområde</i>	5
1.5.2	<i>Personkrets</i>	5
1.5.3	<i>Forsikringsplikt</i>	5
1.5.4	<i>De bedriftsmessige vilkår</i>	6
1.5.5	<i>Skader og sykdommer som dekkes av forsikringen</i>	7
1.6	RETTSKILDER.....	8
1.7	AVGRENSNINGER OG PRESISERINGER.....	9
2	NÆRMERE OM ARBEIDSULYKKESBEGREPET	11
2.1	GENERELT OM YRKESKADEFORSIKRINGSLOVEN § 11.....	11
2.1.1	<i>Yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav a</i>	12
2.1.2	<i>Yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav b</i>	13
2.1.3	<i>Yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav c</i>	13
2.2	ARBEIDSULYKKESBEGREPET I YRKESKADEFORSIKRINGSLOVEN FØRSTE LEDD BOKSTAV A.....	14
2.2.1	<i>Arbeidsulykkesbegrepet og forholdet til folketrygdens regler</i>	14
2.2.2	<i>Bevisbyrde og beviskrav</i>	15
3	DET MARKERTE ULYKKESBEGREP	17
3.1	INNLEDNING.....	17
3.2	KRAVET OM EN "YTRE HENDING".....	18
3.3	KRAVET OM EN "PLUTSELIG ELLER UVENTET" HENDELSE.....	22
3.3.1	<i>Kravet om at hendelsen må ha skjedd plutselig</i>	23
3.3.2	<i>Kravet om at hendelsen må ha skjedd uventet</i>	24
3.4	KRAVET TIL "ULYKKESMOMENT".....	26

4	DET AVDEMPEDE ULYKKESBEGREP	30
4.1	INNLEDNING	30
4.2	KRAVET TIL "YTRE HENDING"	31
4.3	KRAVET OM "TIDSBEGRENSET HENDING"	35
4.4	KRAVET OM "USEDVANLIG PÅKJENNING ELLER BELASTNING"	37
5	KASUISTIKK.....	43
5.1	LØFTESKADER.....	43
5.1.1	<i>Løft av hjelpeløse og/eller urolige personer .....</i>	<i>44</i>
5.1.2	<i>Løft av spesielt tunge gjenstander.....</i>	<i>45</i>
5.1.3	<i>Løft i vanskelig/forkjært stilling.....</i>	<i>48</i>
5.2	FALLSKADER.....	49
5.3	HOPPSKADER.....	50
5.4	PSYKISKE LIDELSER SOM FØLGE AV MOBBING, TRAKASSERING ELLER LIGNENDE.....	51
6	GRENSEN MOT BELASTNINGSLIDELSER	55
6.1	GENERELT OM BELASTNINGSLIDELSER	55
6.2	TIDSASPEKTET	57
7	"SIKKERHETSVENTILEN"	59
7.1	INNLEDNING	59
7.2	KRAVET OM "ANNEN SKADE OG SYKDOM"	59
7.3	KRAVET OM "PÅVIRKNING FRA SKADELIGE STOFFER ELLER ARBEIDSPROSESSER"	63
8	SAMLEDE BETRAKTNINGER OG VEIEN VIDERE.....	68
9	LITTERATURLISTE.....	70

1 Innledning

1.1 Temaet for avhandlingen

Avhandlingen gir en fremstilling av arbeidsulykkesbegrepet i lov om yrkesskedeforsikring av 16. Juni 1989 nr. 65 (yfl.) § 11 første ledd bokstav a.

Når en arbeidstaker blir skadet eller syk under utførelsen av sitt arbeid, oppstår spørsmålet om vedkommende har krav på erstatning for det økonomiske tapet skaden eller sykdommen forårsaker. Yrkesskedeforsikringslovens ordning er at tapet må kunne føres tilbake til en yrkesskade eller yrkessykdom. En yrkesskade foreligger dersom en arbeidstaker under utførelsen av sitt arbeid påføres personskade, sykdom eller dødsfall. I tillegg må hendelsen skyldes en arbeidsulykke. Arbeidsulykkesbegrepet representerer således en kvalitativ begrensning i forhold til hvilke typer skadehendelser som gir rettigheter under loven.

Yrkesskedeforsikringsloven er en obligatorisk forsikringsordning som alle arbeidsgivere er pliktig til å tegne for sine arbeidstakere. Sammen med yrkesskadedekningen i lov om folketrygd av 28. februar 1997 nr. 19 (ftrl.) utgjør yrkesskedeforsikringsloven et tosporet stønadssystem som sikrer skadelidte full erstatning.

1.2 Problemstilling

Avhandlingens hovedproblemstilling er å kartlegge det nærmere rettslig innhold i arbeidsulykkesbegrepet.

1.3 Utviklingen av tidligere kompensasjonsordninger

Fremstillingen av tidligere kompensasjonsordninger er hentet fra forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven.¹

Før 1850 var en arbeidstaker som ble skadet under utførelsen av arbeidet henvist til å søke dekning etter vanlig erstatningsrettslige regler, som forutsatte skyld hos arbeidsgiveren. Skader som oppstod på grunn av hendelige uhell, tekniske svikt, maskinelle feil og force majeure ga således ingen erstatning.

Den industrielle utviklingen på 1850-tallet førte til at det ulovfestede skyldansvaret ikke lenger ga et tilfredsstillende vern. Fabrikkarbeid førte med seg et mye større skadepotensialet enn i de tradisjonelle bondesamfunnene.

På bakgrunn av arbeidsgiveres behov for å beskytte seg mot personlig erstatningsansvar og den vanskelige rettstilstanden for arbeidstakere ble lov om ulykkesforsikring for fabrikkarbeidere innført 23. juli 1894. Loven ga arbeidstakere i fabrikkmessige og andre mer farefulle industrielle virksomheter mulighet til å kreve erstatning på objektivt grunnlag hvis det forelå legemsbeskadigelse eller død. Ulykkesforsikringen ga skadelidte rett til erstatning for tap som skyldtes bedriftsulykker der den utløsende årsak var feil og forsømmelse hos arbeidsgiveren eller ansatte, hendelige uhell, teknisk svikt eller uoppmerksomhet fra skadelidte selv. Det var kun yrkesskader som ble dekket og yrkessykdommene falt således utenfor dekningsfeltet. I tillegg ga ikke forsikringen full dekning for arbeidstakerne. På starten av 1900-tallet kom tilsvarende ulykkesforsikringer for sjømenn og fiskere.

Ulykkesforsikringen var en offentlig forsikringsordning hvor arbeidstakeren kunne få erstatning for sitt økonomiske tap. Arbeidsgiverne ble pålagt å tegne medlemskap for sine

---

¹ NOU 1988:6 s. 11-15, Ot.prp nr. 44 (1988-1989) s. 10-12.

ansatte under denne forsikringsordningen og fikk til gjengjeld gå fri for ansvar. Hvor langt dette ansvarsfrihetsprinsippet strakk seg var lenge uklart. I Rt. 1917 s. 956 fastslo Høyesterett at arbeidsgivere kun ble erstatningsansvarlig der det ved straffedom var godtgjort at arbeidsgiveren eller hans underordnede hadde opptrådt forsettlig eller grov uaktsomt.

Ulykkesforsikringene for fabrikkarbeidere, fiskere og sjømenn ble slått sammen til lov av 12. desember 1958 nr 10 om yrkesskadetrygd. Lovens virkeområde ble utvidet til å gjelde kontorpersonale, studenter og skoleelever. Reglene om ytelser ved yrkesskade ble fra 1971 inkorporert i lov om folketrygd 17.06.1966 (ftrl. 1966) kap. 11. Kravet til straffedom for erstatning ut over trygdens ytelser ble her opphevet.

Utover på 1970-tallet førte den stadige utviklingen i industrien til et behov for kompensasjon utenfor yrkesskadeforsikringen. Nye maskiner og ny teknologi førte til at arbeidstakerne ble utsatt for påvirkning fra skadelige stoffer og lignende som ikke viste seg før flere år etter eksponeringen. Som et botemiddel for slike erstatningskrav ble det fremmet forslag om et objektivt erstatningsansvar for arbeidsulykker og yrkesskader. Forslaget strandet og som en direkte følge av dette utviklet forsikringsselskapene trygghetsforsikringsordninger for å dekke slike skadetilfeller.

Ftrl. 1966 ble avløst av lov om folketrygd av 28. Februar 1997 nr. 19 (ftrl.). Yrkesskadebestemmelsene fra ftrl. 1966 kap. 11 har i hovedsak blitt stående uforandret, men mye av praksisen som var etablert gjennom tolkningen av ftrl. 1966 har blitt kodifisert. Reglene om yrkesskader og yrkessykdommer finnes nå i folketrygdloven kap. 13.

Den nåværende forsikringsordning fremgår av lov om yrkesskadeforsikring av 16. Juni 1989 nr. 65. Loven fastslår en obligatorisk forsikringsordning som gir full erstatning for yrkesskade og yrkessykdom på objektivt grunnlag.

1.4 Hensynene bak yrkesskedeforsikringsloven

Forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven² viser at det var spesielt fire hensyn som lå til grunn for lovforslaget. I det følgende vil disse bli presentert.

Det grunnleggende hensynet bak yrkesskedeforsikringen er rettsferdighetshensynet. Dette innebærer at arbeidstakerne ikke bør bære risikoen for arbeidsulykker og skadelig påvirkning fra arbeidet. Arbeidstakerne har blitt ansatt av arbeidsgiverne til å utføre et bestemt arbeid. Det er således i arbeidsgivers interesse at arbeidet blir utført på den måte og omfang som arbeidsgiveren fastsetter og arbeidstakeren kan bare i liten grad kontrollere risikoen ved arbeidet. Alminnelige erstatningsrettslige risikovurderinger tilsier at arbeidsgiveren er nærmest til å bære risikoen for yrkesskadene. Gjennom forsikringsordninger kan arbeidsgiverne få dekket det økonomiske tapet som en beskjeden produksjonsomkostning. Likeledes er det av samfunnsmessig interesse at det økonomiske tapet rammer næringene og ikke den enkelte skadelidte.

Dekningen på objektivt grunnlag er også med på å forebygge konflikter på arbeidsplassen. Tidligere var deknningen avhengig av at enten arbeidsgiveren eller de ansatte hadde utvist skyld. Arbeidstakeren hadde bevisbyrden for at skyldkravet var oppfylt. Skyldfokuset virket uheldig inn på samarbeidsklimaet på arbeidsplassen. Videre ga det grobunn for motsetningsforhold mellom arbeidsgiveren og arbeidstakeren eller arbeidstakerne imellom. Beskyldninger og mistanker kunne også påvirke produktiviteten i bedriften.

Den tidligere ordningen forfordelte de som hadde tegnet frivillige forsikringsdekning. Dette omfattet gjerne ansatte i store og mellom store bedrifter med sterke fagforeninger i ryggen. Ordningen med lovpålagt forsikring fremmer derfor likhet for arbeidstakerne.

---

² Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 5 og s. 40-44

Endelig vil hensynet til skadeforebygging gjør seg gjeldende. Dette innebærer at arbeidsgivere etterstreber å forebygge skader og skadelige påvirkninger på arbeidsplassen. Konsekvensen av å neglisjere sikkerhet og sunt arbeidsmiljø vil kunne medføre en økning i forsikringspremien, hvilket arbeidsgiver er pålagt å betale.

1.5 Lovens system

1.5.1 Lovens virkeområde

Yfl. § 1 fastsetter lovens virkeområde. Bestemmelsen angir at loven kun regulerer kompensasjon ved ”personskade”. Tingskader og rene formuestap faller således utenfor bestemmelsens virkeområde.

Videre gjelder dekningen personskader oppstått hos arbeidsgivere ”i riket”, jf. yfl. § 1. Det avgjørende er at arbeidsgiveren oppfyller de geografiske kravene. Arbeidstakeren kan således være dekket selv om han befinner seg utenfor riket.

1.5.2 Personkrets

Loven gjelder til fordel for ”arbeidstakere” jf yfl. § 1.

Loven angir en legaldefinisjon av begrepet arbeidstaker i yfl. § 2. Her sies det at en arbeidstaker er ”enhver som gjør arbeid eller utfører verv i arbeidsgiverens tjeneste”. Selvstendig næringsdrivende vil således falle utenfor forsikringsdekningen.

1.5.3 Forsikringsplikt

Yfl. § 3 lovfester en plikt for arbeidsgivere til å tegne yrkesskadeforsikring. Dekningen skal gjelde yrkesskader og yrkessykdommer og gi full erstatning uavhengig av skyld. Staten er unntatt fra forsikringsplikten og står som selvassurandør. Forsikringsordningen for de statsansatte administreres av Statens pensjonskasse.

Uforsikrede arbeidstakere nyter også vern etter yrkesskadeforsikringsordningen. Dette fremgår av yfl. § 7. I de tilfeller hvor arbeidsgiver har unnlatt å tegne yrkesskadeforsikring, hefter forsikringsgiverne solidarisk for arbeidstakerens tap. I disse tilfellene behandles sakene av Yrkesskadeforsikringsforeningen (YFF).

1.5.4 De bedriftsmessige vilkår

Yfl. § 10 angir dekningsområdet for yrkesskader og yrkessykdommer. Forsikringen dekker skader og sykdommer som oppstår ”i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden”. Disse tre vilkårene omtales gjerne i rettspraksis som de bedriftsmessige vilkår.

Av forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven³ fremgår det at ordlyden ”i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden” skal ha det samme meningsinnholdet som de bedriftsmessige vilkår i ftrl. § 13-3. I dom avsagt av Høyesterett i Rt. 2004 s. 487 er det fastslått at selv om vilkårene er kumulative, glir de gjerne over i hverandre.

Hvis en arbeidstaker ansees for å være ”i arbeid” når et ulykkestilfelle inntreffer, vil hendelsen også som regel ha skjedd ”på arbeidsstedet i arbeidstiden”.

Med vilkåret ”på arbeidsstedet” i yfl. § 10 menes det stedet der arbeidstakeren utfører sitt arbeid. Forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven⁴ sonderer mellom stasjonært – og

---

³ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 89

⁴ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 34

ambulerende arbeidssted. På de stasjonære arbeidsstedene vil skaden være dekket så lenge arbeidstakerne oppholder seg innenfor dette området, mens arbeidstakere på ambulerende arbeidssted er dekket der arbeidet rent faktisk gjøres. Grensetilfeller er ulykkeshendelser som oppstår til og fra arbeid. Rettspraksis viser at hovedregelen er at slike hendelser ikke dekkes, da de ikke skyldes bedriften eller dens særlige risiko. Unntak foreligger i de tilfellene der transporten er organisert av arbeidsgiveren.

En naturlig språklig forståelse av begrepet ”i arbeidstiden” i yfl. § 10 er den tiden arbeidstakeren jobber. Tidsrommet er definert av forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven⁵ som perioden mellom arbeidstidens begynnelse til arbeidstidens slutt. Rettspraksis viser at begrepet ikke tolkes strengt og at spise- og hvilepauser også inngår i bestemmelsens ordlyd.

I tillegg til overnevnte vilkår må ulykkeshendelsen ha skjedd mens arbeidstakeren er ”i arbeid”. Det er vanskelig å se hvilken selvstendig betydning dette vilkåret har ved siden av vilkårene om at hendelsen må skje ”i arbeidstiden” ”på arbeidsstedet”. Det fremgår imidlertid av forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven⁶ at lovgiver har inntatt vilkåret for å avgrense mot skader som oppstår i private ærender som arbeidstakeren utfører i arbeidstiden. Videre avgrenses det mot skader som skjer på arbeidsplassen som ikke har noe med utførelsen av arbeidet å gjøre.

1.5.5 Skader og sykdommer som dekkes av forsikringen

Yfl. § 11 gir ikke rett til yrkesskadedekning for alle yrkesrelaterte skader og sykdommer. Slik dekningen gis bare for personskade, sykdom eller dødsfall som skyldes en arbeidsulykke, eller for skader og sykdommer som godkjennes som yrkessykdommer.

---

⁵ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 35

⁶ Ibid.

Folketrygdloven har tilsvarende bestemmelser i § 13-3 (yrkesskader) og § 13-4 (yrkessykdommer). Som jeg kommer tilbake til skal det rettslige innhold i bestemmelsene være likt i begge regelsett.

1.6 Rettskilder

Arbeidsulykkene er hjemlet i yfl. § 11 første ledd bokstav a. Bestemmelsen gir liten veiledning for forståelsen av begrepet arbeidsulykke.

De mest sentrale forarbeidene er NOU 1988:6 og Ot. prp. nr. 44 (1988-1989). Forarbeidene utdyper arbeidsulykkesbegrepet ytterligere og fastslår samtidig at det rettslige innhold er det samme som i ftrl. 1966 § 11-4 nr 1 og skal forstås på samme måte. I forbindelse med revidering av folketrygdloven av 1997 er bestemmelsen flyttet til ftrl. § 13-3. Bestemmelsen har av informasjonshensyn endret ordlyd, men det var i den forbindelse ikke tilsiktet noen realitetsendring. Rettskilder knyttet til forståelsen av arbeidsulykkesbegrepet i folketrygdloven vil således også ha relevans for hvordan arbeidsulykkesbegrepet i yrkesskadeforsikringsloven skal forstås.

Det foreligger omfattende rettpraksis om arbeidsulykkesbegrepet. Det er særlig nyere høyesterettspraksis som har vært med på å utvikle begrepets nærmere innhold, jf. bl.a. Rt. 2005 s. 1757 (*Skyggekjennelsen*), Rt. 2006 s. 1642 (*Fotballdommen*), Rt. 2007 s. 882 (*Pallekjennelsen*), Rt. 2009 s. 1485 (*Matforgiftningsdommen*), Rt. 2009 s. 1619 (*Myggstikkdommen*) og Rt. 2009 s. 1626 (*Musikk lærerdommen*).

I tillegg vil lagmannsrettspraksis gi veiledning for arbeidsulykkesbegrepets innhold. Lagmannsrettspraksis kan bidra til å belyse problemstillinger, men har begrenset rettskildemessig verdi.⁷ På enkelte områder under det markerte – og det avdempede

---

⁷ Eckhoff/Helgesen (2001) s. 162

ulykkesbegrep, foreligger det sparsomt med rettskilder. Her vil lagmannsrettspraksis⁸ være en relevant kilde å ta i betraktning for vurderingen.⁹

Hvilken vekt man skal legge på forvaltningsorganers praksis er avhengig av hvor fast, varig og utbredt praksisen er.¹⁰ Høyesterett har uttalt i Rt. 2005 s. 1757¹¹ at avgjørelser av Trygderetten tillegges vekt i den utstrekning de gir uttrykk for en fast og konsistent praksis. Avhandlingen benytter seg av Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv¹² til ftrl kap. 13:Yrkesskadedekning som en relevant rettskilde. Dette er fordi rundskrivet tar utgangspunkt i fast og konsistent trygderettspraksis. Rundskrivet oppdateres en gang i halvåret, senest 01.06.2012.

Forut for de nyere dommene fra Høyesterett var det sparsomt med juridisk teori som direkte omhandlet arbeidsulykkesbegrepet. Etter de nye dommene ble avsagt har det tilkommet en del juridiske artikler som omhandler begrepet. Særlig relevant i denne sammenheng er artiklene til Morten Gaarder¹³ og Svein Jøsang.¹⁴

Videre vil reelle hensyn være en relevant rettskildefaktor ved tolking av reglene. Dette gjelder særlig når de øvrige rettskildefaktorene trekker i ulike retninger.¹⁵

1.7 Avgrensninger og presiseringer

---

⁸ Oppgaven er avgrenset til lagmannsrettspraksis fra 2006 og frem til i dag.

⁹ Eckhoff/Helgesen (2001) s. 162

¹⁰ Eckhoff/Helgesen (2001) s. 233

¹¹ Rt 2005 1757 premiss 45

¹² Tidligere kalt Rikstrygdeverkets rundskriv

¹³ Gaarder (2010) s. 319

¹⁴ Jøsang (2006) s. 97-99 og Jøsang (2007) s. 137-139

¹⁵ Eckhoff/Helgesen (2001) s. 379

Avhandlingen vil ta utgangspunkt i forståelsen av arbeidsulykkesbegrepet i yfl. § 11 første ledd bokstav a.

Yrkesskadeforsikringsloven oppstiller også et krav om årsakssammenheng mellom ulykkeshendelsen og skaden. Spørsmålet om årsakssammenheng finnes det omfattende rettspraksis om. En kort fremstilling vil bli gitt, men årsaksspørsmålet vil ikke bli problematisert i avhandlingen.

I avhandlingens fremstilling vil jeg tolke det nærmere innholdet av arbeidsulykkebegrepet, herunder det markerte – og det avdempede ulykkesbegrep. I den kasuistiske delen vil jeg komme inn på noen typiske skadetilfeller, herunder løfteskader og fallskader. Jeg vil også redegjøre for grensen mot belastningslidelser. Avslutningsvis behandler jeg forholdet mellom arbeidsulykkesbegrepet i yfl. § 11 første ledd bokstav a og yfl. § 11 bokstav c, også kalt ”sikkerhetsventilen”.

Fremstillingen er avgrenset mot spørsmålet om skadelidtes medvirkning.

2 Nærmere om arbeidsulykkesbegrepet

2.1 Generelt om yrkesskedeforsikringsloven § 11

Yfl. § 11 definerer hvilke typer skader og sykdommer som dekkes under forsikringen.

Første ledd angir tre alternative grunnlag for dekningen. Den første kategorien er de rene yrkesskadene, jf bokstav a. Dernest kommer de såkalte yrkessykdommene i første ledd bokstav b. Til slutt inneholder første ledd bokstav c en utvidet dekningsmulighet i forhold til bokstav a og bokstav b. Her dekkes andre skader og sykdommer under visse forutsetninger.

Yfl. § 11 annet ledd oppstiller særlige årsaks- og bevisbyrderegler for yrkessykdommene. For disse sykdommene er det forsikringsgiveren som har bevisbyrden for at skaden eller sykdommen åpenbart ikke ble påført mens arbeidstakeren var ”i arbeid på arbeidsstedet i arbeidstiden”. Dette innebærer en omvendt bevisbyrde og et skjerpet beviskrav i forhold til de alminnelige årsaks- og bevisbyrderegler.

I tillegg inneholder yfl. § 11 tredje ledd fellesregler om årsakssammenheng. Her fremgår det at det ikke skal tas hensyn til arbeidstakerens særlige mottakelighet for skaden eller sykdommen med mindre dette har vært den helt vesentlige årsak til skaden eller sykdommen. Bestemmelsen knesetter det alminnelige erstatningsrettslige prinsipp om at skadevolder må ta skadelidte som han eller hun er.

Bestemmelsens andre og tredje ledd gjelder spørsmålet om årsakssammenheng og vil ikke bli nærmere behandlet i avhandlingen.

2.1.1 Yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav a

Yrkesskadene er hjemlet i yfl. § 11 første ledd bokstav a og har følgende ordlyd:

Yrkesskadeforsikringen skal dekke

a) skade og sykdom forårsaket av arbeidsulykke (yrkesskade)

Bestemmelsen oppstiller tre kumulative vilkår for at det skal kunne sies å foreligge en yrkesskade. For det første må det foreligge ”skade og sykdom”. For det andre må disse være ”forårsaket” av en arbeidsulykke. For det tredje må skaden eller sykdommen være en ”arbeidsulykke”.

Begrepene ”skade og sykdom” er ikke definert i yrkesskadeforsikringsloven. En naturlig språklig forståelse av ”skade og sykdom” er forstyrrelser av den fysiske eller psykiske helsetilstand der medisinsk hjelp anses nødvendig¹⁶. Rettspraksis viser at også psykisk skadefølge kan falle inn under bestemmelsens ordlyd. Et eksempel på en dekningsmessig psykisk skadefølge er en arbeidstaker som får en psykisk lidelse av å se en kollega bli drept i en dramatisk arbeidsulykke¹⁷.

Til tross for at begrepet ”dødsfall” ikke er omtalt i bestemmelsens ordlyd, viser forarbeidene til folketrygdloven¹⁸ at også slike tilfeller faller innenfor forsikringsdekningen.

Skaden, sykdommen eller dødsfallet må videre være ”forårsaket” av en arbeidsulykke. Med begrepet ”forårsaket” menes at det må være årsakssammenheng mellom skaden eller

---

¹⁶ Denne forståelsen er i samsvar med Kjønstad (2007) s. 591

¹⁷ Kjønstad (2007) s. 591

¹⁸ NOU 1990:20 s. 55

sykdommen og arbeidsulykken. Utgangspunktet er her den alminnelige betingelseslære¹⁹, dvs. at arbeidsulykken må være en nødvendig betingelse for skaden eller sykdommen.

Vilkåret om at skaden/sykdommen må skyldes en ”arbeidsulykke” vil bli utførlig behandlet under punkt 2.2.

2.1.2 Yrkesskedeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav b

Yrkesskedeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav b angir de såkalte yrkessykdommene. I henhold til bestemmelsen skal forsikringen også dekke ”skade og sykdom som i medhold av folketrygdloven § 13-4 er likestilt med yrkesskade”.

Med hjemmel i folketrygdloven § 13-4 har Sosialdepartementet utgitt to forskrifter²⁰ som inneholder en rekke sykdommer som godkjennes som yrkessykdommer. De sykdommene som er inntatt i forskriftene går gjerne under begrepet ”listesykdommer”.

At listesykdommene i forskriftene også skulle gjelde for yfl. § 11 første ledd bokstav b var lovgivers bevisste valg.²¹ Som påpekt under punkt 2.1 oppstiller imidlertid yfl. § 11 annet ledd en regel om omvendt bevisbyrde og skjerpet beviskrav. Ftrl. § 13-4 inneholder ingen tilsvarende bestemmelse. På denne måten er yfl. § 11 første ledd bokstav b noe utvidet i forhold til ftrl. § 13-4.

2.1.3 Yrkesskedeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav c

---

¹⁹ Rt 1992 64

²⁰ FOR 1997-03-11 nr. 219, FOR 1997-03-11 nr. 220

²¹ Ot.prp nr. 44 (1988-1989) s. 56

Yfl. § 11 første ledd bokstav c fastslår at også ”annen skade og sykdom” kan dekkes under forsikringen. Det åpnes således for en utvidet dekning der skadetilfellene faller utenfor bokstav a og bokstav b. Bestemmelsen blir derfor ofte omtalt som en ”sikkerhetsventil”. Forutsetningen for å få dekning under bokstav c er at arbeidstakeren beviser at skaden eller sykdommen skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser.

Folketrygdloven inneholder ingen tilsvarende bestemmelse som yfl. § 11 første ledd bokstav c.

2.2 Arbeidsulykkesbegrepet i yrkesskadeforsikringsloven første ledd bokstav a

2.2.1 Arbeidsulykkesbegrepet og forholdet til folketrygdens regler

Arbeidsulykkesbegrepet i ftrl. § 13-3 annet ledd er definert som følger:

Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet. Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.

Definisjonen fastsetter to alternative vurderingsgrunnlag. Definisjonens første setning omtales i rettspraksis som det markerte ulykkesbegrep. Andre setning er en utvidelse av første setning og omtales i rettspraksis som det avdempede ulykkesbegrep.

Foruten de ulykkeshendelser som faller utenfor det markerte – og det avdempede ulykkesbegrep er ”arbeidsulykkesbegrepet” negativt avgrenset i ftrl. § 13-3 tredje ledd:

Belastningslidelser som over tid har utviklet seg i muskel-/skjelett-systemet, regnes ikke som yrkesskade. Det samme gjelder lidelser som har utviklet seg som følge av psykiske påkjenninger eller belastninger over tid.

Den positive - og den negative definisjonen av arbeidsulykkesbegrepet i ftrl. § 13-3 gjelder også i yrkesskadeforsikringsloven. I yfl. § 11 første ledd bokstav a er ordlyden at yrkesskadeforsikringen dekker skade og sykdom som skyldes en ”arbeidsulykke”. Om dette begrepet har forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven²² uttalt følgende:

Med arbeidsulykke forstås en plutselig hendelse eller begivenhet. Uttrykket må avgrenses mot skadelig påvirkning som har vart en viss tid. Ordlyden er den samme som i folketrygdloven § 11-4 nr 1 og skal også forstås på samme måte. Trygderettspraksis kan altså gi veiledning ved tolkningen.

Selv om ordlyden i ftrl. 1966 § 11-4 nr 1 er endret og yrkesskadene er overført til ftrl. § 13-3, har arbeidsulykkesbegrepet samme innhold som tidligere. Forarbeidene til folketrygdloven²³ viser at lovgiver ville kodifisere den gjeldende praksis omkring arbeidsulykkesbegrepet og av informasjonshensyn ble dette nedfelt i selve lovteksten i ftrl. § 13-3. Det har også blitt uttalt i rettspraksis²⁴ at ftrl. § 13-3 har samme meningsinnhold som yfl. § 11 første ledd bokstav a. Til tross for dette er forsikringselskapene ikke bundet av folketrygdens vedtak.²⁵

2.2.2 Bevisbyrde og beviskrav

I noen saker kan det være tvil om det rent faktisk har skjedd en arbeidsulykke.

---

²² Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 89

²³ NOU 1990:20 s. 581 annen spalte

²⁴ Rt 2005 1757 premiss 31 og Rt 2007 882 premiss 32

²⁵ Bl.a. NOU 1994:20 s. 179, Rt 1999 1473 og LA-2011-152996

Hovedregelen er her at skadelidte har bevisbyrden for hendelsesforløpet. Dette følger av de alminnelige sivilrettslige bevisbyrderegler. Beviskravet er alminnelig sannsynlighetsovervekt. Med dette menes at skadelidte må bevise at hendelsesforløpet tilfredsstillende kraver til arbeidsulykke.

I Rt. 1998 s. 1565 (*Anne Lene Lie-dommen*) oppstiller Høyesterett nærmere regler for bevisvurderingen. Her poengteres det at tidsnære nedtegnelser, dvs. nedtegnelser som er så nær som mulig i tid, som hovedregel vil ha større bevisvekt enn etterfølgende beskrivelser av skadesituasjonen, etterfølgende vitneforklaringer m.v.

Hovedregelen om at det er skadelidte som har bevisbyrden har imidlertid blitt noe nyansert i Rt. 2009 s. 920. Dommen omhandler en 21 åring kvinne som hadde blitt skadet i forbindelse med en arbeidsoperasjon mens hun arbeidet som ekstrahjelp. Etter ulykkeshendelsen ble det ikke fylt ut skademeldingsskjema. Spørsmålet i saken var om bevisvilen måtte gå ut over forsikringsselskapet fordi arbeidsgiveren burde ha sørget for at det ble fylt ut skademelding slik at det umiddelbart ble nedfelt skriftlig hva som hadde skjedd. Lagmannsretten kom til at dette ikke var tilstrekkelig til å snu bevisbyrden. Høyesterett konkluderte med at lagmannsretten hadde vurdert spørsmålet om bevisbyrden for snevert når den bare hadde lagt vekt på den skadelidtes muligheter til å sikre bevis, og at retten burde vurdert partenes oppfordring til å sikre bevis. På dette grunnlag ble lagmannsrettens dom opphevet. Dommen viser at kravet til bevisbyrden er noe nyansert der arbeidsgiveren er nærmest til å sikre bevisene.

3 Det markerte ulykkesbegrep

3.1 Innledning

Det markerte ulykkesbegrep er definert i ftrl. § 13-3 annet ledd første punktum, og her fremgår det at:

Som arbeidsulykke regnes en plutselig eller uventet ytre hending som medlemmet har vært utsatt for i arbeidet.

Ulykkeshendelsene som oppstår uforutsett eller plutselig av noe i det ytre omtales gjerne som de typiske ulykkestilfellene.

Forarbeidene til folketrygdloven²⁶ angir konkrete eksempler på når det foreligger et markert ulykkesmoment. Skader som følge av eksplosjon, slag eller fallende gjenstand ligger klart innenfor det markerte ulykkesbegrep i ftrl. § 13-3 annet ledd. Det samme gjelder dersom arbeidstakeren får akutt skade av verktøy eller maskiner, for eksempel hvis han må amputere fingeren eller får et slag mot brystkassen. Ulykkesmomentet i ftrl. § 13-3 annet ledd foreligger også hvis arbeidstakeren glir på glatt is, glatt gulv og lignende, eller snubler i en eller annen hindring. Rene sykdomstilfeller uten noen form for ytre påvirkning faller utenfor det markerte ulykkesbegrep.

Videre fremgår det av forarbeidene til folketrygdloven²⁷ at hendelsen som fører til skade ikke trenger å være uvanlig i forhold til det skadelidte vanligvis gjør. Det er nok at hendelsen inntreffer uventet slik at arbeidstakeren ikke rekker å reagere. Dette er også

---

²⁶ NOU 1990:20 s. 575

²⁷ Ibid.

bekreftet i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven²⁸. Her uttales det at en ulykkeshendelse, som for eksempel at en arbeidstakeren faller, sklir eller snubler blir tillagt vekt i trygderettspraksis under vurderingen av om hendelsen er å anse som en arbeidsulykke. Dette er fordi hendelsen fremtrer som plutselig uventet eller uforutsett uten at det legges vekt på om påkjenningen er utenfor arbeidets alminnelige ramme.

Som jeg skal komme tilbake til har Høyesterett likevel slått fast at arbeidsulykkesbegrepet til en viss grad må relativiseres, jf. pkt 3.3.2.

Ftrl. § 13-3 annet ledd første punktum oppstiller to kumulative vilkår for at hendelsen skal kunne ansees som en arbeidsulykke. Det første vilkåret er at det må foreligge en ”ytre hending”. Det andre vilkåret er at hendelsen må skje ”plutselig eller uventet”.

3.2 Kravet om en ”ytre hending”

Hva som ligger i kravet om en ”ytre hending” i ftrl. § 13-3 annet ledd første punktum er ikke definert i lovteksten.

Med kravet til ”ytre hending” forstår jeg det slik at det må ha skjedd noe utenfor skadelidtes kropp. Dersom arbeidstakeren blir skadet når han trækker feil på flatt gulv uten at det er noen hindringer tilstede, er dette ikke forårsaket av en ytre hending. Dersom skadelidte derimot faller som følge av at han blir dyttet av en forbipasserende, er fallet forårsaket av noe utenfor skadelidte selv.

Det er imidlertid ikke noe vilkår at hendelsen skjer helt uavhengig av skadelidtes kropp. For at en ulykke skal skje må den skadelidtes kropp ha vært med i årsaksbildet.²⁹

---

²⁸ NOU 1988:6 s. 36

²⁹ Denne tankegangen er i samsvar med Selmer (1982) s. 257.

Skadelidte selv kan ha vært uoppmerksom på den forbigående. Han kan ha stått med ryggen til og plutselig snudd seg, slik at han selv er årsak til at det oppstår en kollisjon. For at en personskade skal oppstå må den skadelidtes kropp være innblandet på en eller annen måte.

I utredningen til folketrygdloven³⁰ foreslo Trygdelovutvalget en definisjon av begrepet arbeidsulykke som skulle kodifisere tidligere trygderettspraksis. I utredningen ble det ikke oppstilt noe krav om ”ytre hending”. Departementet tilføyde i odelstingsproposisjonen³¹ begrepet ”ytre” i bestemmelsens første og andre punktum uten at dette ble kommentert i proposisjonen. Selv om begrepet ”ytre” ble tilføyd i bestemmelsene skulle dette ikke innebære noen realitetsendring av innholdet under det markerte ulykkesbegrep. Dette kan også utledes av proposisjonen³² der det ble uttalt at folketrygdloven § 13-3 annet ledd ”svarer til den definisjon som legges til grunn i praksis i dag”. Begrepet ”ytre” har således kommet med fordi dette samsvarer med den trygderettspraksis som har utviklet seg på området.

I Rt. 2005 s. 1757³³ viser Høyesterett til Selmer³⁴ som behandlet begrepet ”ytre begivenhet” i relasjon til en alminnelig, frivillig ulykkesforsikring. Kravet til ytre begivenhet har tradisjonelt vært et vilkår for at det skal foreligge en ”ulykke” i alminnelig ulykkesforsikring. Dette følger bl.a. av Rt. 1988 s. 394 hvor Høyesterett har uttalt at ulykkesbegrepet ikke bare har betydning for frivillige forsikringsavtaler, men også i forhold til forskjellige bestemmelser i trygdlovgivningen. Kriteriet ”ytre begivenhet” i ulykkesbegrepet samsvarer således med begrepet ”ytre hending” under det markerte ulykkesbegrep. Dette innebærer at også rettskilder tilknyttet frivillige ulykkesforsikringer kan tillegges vekt ved tolkingen av arbeidsulykkesbegrepet i yfl. § 11 første ledd bokstav a jf. ftrl. § 13-3.

---

³⁰ NOU 1990:20 s. 574

³¹ Ot.prp. nr. 29 (1995-1996) s. 130

³² Ibid.

³³ Rt 2005 1757 premiss 47-48

³⁴ Selmer (1982) s. 258

Selmer³⁵ fremholder at:

Det er (...) tilstrekkelig at hans kropp er det eneste som beveger seg i hendelsesforløpet: Hun snubler i en sten, glir utfor en skrent eller faller i vannet og synker. Kravet om en ytre begivenhet kan derfor kanskje omskrives med at det må ha skjedd noe som innvirker skadelig på den forsikredes kropp, og som en utenforstående kan iaktta.

I Forsikringsakademiets publikasjon om "Ulykkesforsikring" i februar 1999 blir dette kravet omtalt som at den ytre begivenheten må innebære både en utløsende begivenhet og en skademekanisme. En person som får hjertestans etter å ha blitt skremt vil således falle utenfor ulykkesbegrepet, da den fysiske skademekanismen mangler.³⁶

Selmer³⁷ uttaler at grensetilfellene oppstår ved plutselige skader under normal aktivitet. Som eksempel nevnes muskelavrivninger eller muskelforstrekninger. Her er utgangspunktet at så lenge hendelsene utvikler seg på en forventet måte for sikrede, foreligger det ikke noe "ulykke". Eksempler på hendelser som ikke er dekningsmessige er ryggskader som følge av tunge løft eller overbelastninger av knær under utforkjøring i dumpete løyper. Dette kalles for "indre" skader som ikke gir rett til erstatning. Imidlertid skal det svært lite til før en ulykke kan sies å skyldes ytre forhold som ikke er kontrollerbare. Selmer fremholder her eksempler på hendelser der underlaget gir etter når man foretar et løft slik at man får en uberegnelig sleng eller skiene skjærer ut og gir en belastning på kneet idet man forsøker å gjenvinne balansen. I disse tilfellene kan det sies å foreligge en ytre begivenhet.

---

³⁵ Selmer (1982) s. 258

³⁶ Sitert i Arntzen (2001) s. 167

³⁷ Selmer (1982) s. 258

Vurderingen over viser at det skal lite til før kravet til en ”ytre hending” er oppfylt. Det er nok at hendelsen skyldes en ytre ukontrollert hendelse.

I Rt. 1988 s. 394 (*Dykkerdommen*) var spørsmålet om dødsfall som følge av blodpropp på grunn av trykkforskjeller under fridykking var å anse som en ulykke i henhold til en gammel ulykkesforsikring.

Dommen omhandlet en maskinsjef på en taubåt som i fritiden bedrev fridykking sammen med en kollega. Fridykking vil si dykking med ansiktsmaske og vekter uten bruk av trykkluft. Etter et dykk på 3 meter ble han brått dårlig og døde som følge av hjerneinfarkt. Årsaken var at det hadde oppstått en blodpropp i hjernestammeaterien på grunn av trykkforskjellene.

For å kunne få dekning etter ulykkesforsikringen måtte det ha oppstått en ”ytre begivenhet”. Høyesterett la i dommen til grunn at dykkingen foregikk helt normalt uten noen ytre uhell. Maskinsjefen var heller ikke utsatt for noen andre ytre påkjenninger enn de som normalt følger av den i seg selv ufarlige dykkingen og som han måtte regne med. Videre fremhevet Høyesterett ankemotpartens anførsel om at det i en rekke avgjørelser er stilt små krav til ytre hending og uttale at:

Det har imidlertid i alle tilfelle vært fastholdt at noe i den ytre situasjon må ha utviklet seg på en uventet måte, og at det er dette som har ført til skaden.

Høyesterett konkluderte med at hendelsen ikke var en ”ytre begivenhet”.

Forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven³⁸ viser at kravet til ”ytre hending” er fravikelig ved fallskader. Dette kommer jeg tilbake til under avhandlingens punkt 5.2.

---

³⁸ NOU 1988:6 s. 36

Selmer³⁹ foretar en de lege ferenda drøftelse av om en for streng praktisering av kravet til ”ytre hending” setter store moralske krav til skadelidte. Når det avgjørende for om man får erstatning eller ikke er om skadelidte klarer å sannsynliggjøre at hendelsesforløpet tok en litt uventet retning på grunn av forhold utenfor skadelidtes kontroll, vil den som er flink til å ordlegge seg få erstatning mens den som er ærlig om hendelsesforløpet ikke ha krav på erstatning. Denne vurderingen er jeg enig i.

3.3 Kravet om en ”plutselig eller uventet” hendelse

I tillegg til vilkåret om ”ytre hending”, må hendelsen ha skjedd ”plutselig eller uventet” jf. ftrl. § 13-3 annet ledd første punktum.

Jeg vil i det følgende se på hva som ligger i ordlyden ”plutselig eller uventet” sett i sammenheng med hverandre. Deretter vil jeg ta for meg begrepene ”plutselig” og ”uventet” enkeltvis.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden ”plutselig eller uventet” i ftrl. § 13-3 annet ledd er at bestemmelsen oppstiller to alternative vilkår. Det avgjørende er at hendelsen enten er ”plutselig” eller ”uventet”.

I utredningen om yrkesbetingede helseskader og folketrygdloven⁴⁰ er det uttalt at ”den skadevoldende handling må skje uventet eller uforutsett og ha oppstått med en viss plutselighet”. Utredningen fastslår at vilkårene er kumulative. Ordlyden ”plutselig eller uventet” skal dermed tolkes som ”plutselig og uventet”.

---

³⁹ Selmer (1982) s. 258-259

⁴⁰ NOU 1976:16 s. 78 andre spalte

Dette samsvarer også med rettspraksis. I Rt. 2006 s. 1642⁴¹ viste Høyesterett til eldre trygderettspraksis og uttalte at arbeidsulykke først foreligger når en hendelse er plutselig ”og” uventet. Videre viste Høyesterett til at Rt. 2005 s. 1757 også har samme forståelse.

3.3.1 Kravet om at hendelsen må ha skjedd plutselig

Med kravet til ”plutselig” menes et tidsmessig krav, hendelsen må ha skjedd umiddelbart eller akutt. Hvis en arbeidstaker blir skadet på grunn av en eksplosjon på sitt arbeidssted faller dette klart innenfor begrepet ”plutselig”. Det samme hvis arbeidstaker blir truffet av en fallende gjenstand og blir skadet som følge av at denne ramler ned fra pulten og treffer foten til arbeidstakeren.

Det er uttalt i forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven⁴² at kravet om at hendelsen må ha skjedd ”med en viss plutselighet” fører til at skader og sykdommer som oppstår gjennom skadelige påvirkninger over flere dager ikke dekkes. Kravet til ”plutselighet” er derimot oppfylt hvis den skadevoldende påvirkning ikke er lengre enn et skift eller en arbeidsdag.

Det er usikkert om disse uttalelsene refererer seg til begrepet ”plutselig” under det markerte ulykkesbegrep eller til begrepet ”konkret tidsbegrenset” ytre hending under det avdempede ulykkebegrep. Jeg forstår uttalelsen som at det her er rammene for hva som ligger i ytterkanten av arbeidsulykkesbegrepet, m.a.o. hva som ligger i ordlyden ”konkret tidsbegrenset” og ikke hva som ligger i kravet til ”plutselig”.

Hva som ligger i ordlyden ”plutselig” i forhold til en ulykkesforsikring har blitt behandlet av Selmer⁴³. Han viser til en gammel høyesterettsdom, Rt. 1912 s. 900, der en mann hadde falt ned i et snødekket myrhull, blitt gjennomvåt og gått en halv mil hjem i kulden. Som

---

⁴¹ Rt 2006 1642 premiss 29

⁴² NOU 1988:6 s. 36

⁴³ Selmer (1982) s. 260

følge av dette fikk han lungebetennelse og døde. Høyesterett kom her til at fallet var å anse som ”plutselig”. Videre angir Selmer et eksempel på et tilgrensende tilfelle som faller utenfor kravet til en ”plutselig” hendelse. En fotvandrer som gradvis blir våt på beina under sin vandring i myrer og over bekker og som får lungebetennelse på grunn av dette faller utenfor.

3.3.2 Kravet om at hendelsen må ha skjedd uventet

Med begrepet ”uventet” menes at hendelsen må komme overraskende på arbeidstakeren. Hendelsen må ha skjedd uforutsett eller upåregnelig. Et eksempel er at arbeidstakeren blir truffet av en dør som blir slått opp mot han eller henne.

I forarbeidene til folketrygdloven⁴⁴ er det fastlått at:

Det kreves ikke at ulykkehendelsen er uvanlig i det aktuelle arbeidsforholdet. Avgjørende er om hendelsen kommer uventet slik at den trygdede ikke rekker å avverge skaden.

Spørsmålet om hva som er å anse som en ”uventet” hendelse for en profesjonell fotballspiller var oppe til behandling i Rt. 2006 s. 1642 (*Fotballspillerdommen*). Her hadde fotballspilleren blitt taklet bakfra i knehøyde i det han var i ferd med å utføre en finte. Taklingen førte til en skiveutglidning i ryggen og han måtte avslutte sin karriere.

Høyesterett tok følgende utgangspunkt:

Hva som må anses plutselig og uventet vil måtte bedømmes ut fra hvilken sammenheng hendelsen finner sted. Mens det å skli, falle eller bli dyttet overende, i

---

⁴⁴ NOU 1990:20 s. 177

en rekke sammenhenger har vært ansett tilstrekkelig til å tilfredsstille lovens krav, vil slike hendelser klart nok ligge innenfor rammen for arbeidet til en profesjonell fotballspiller. Dette innebærer en form for relativisering av kravet til ulykkeshendelse.⁴⁵

At kravet til ulykkeshendelse må relativiseres betyr at terskelen for hva som er ”uventet”, altså avviket fra det normale, vil kunne variere fra yrke til yrke.

Høyesterett fastslår dermed at spørsmålet i dommen var hvor vesentlig avviket fra det ordinære måtte være for at hendelsen skulle ansees som en arbeidsulykke.⁴⁶

Selv om risikoen for skade er stor for profesjonelle fotballspillere, og en del av denne risikoen faller utenfor det uvanlige, knesetter Høyesterett at det ”ikke er grunnlag for å oppstille et krav om et betydelig avvik”.

For å vise hvilke momenter som inngår i relativiseringen, altså hva som ligger i avviket fra det normale, sammenfattet Høyesterett trykderettspraksisen rundt idrettsskader ved å sitere til TRR-2005-013526:

Slik denne rett oppfatter ovennevnte saker, og den praksis som er etablert, legges det vekt på hvilken risiko det er ved den skadeutløsende aktivitet, i hvilken grad aktiviteten inngår i den skadedes vanlige arbeidsoppgaver, hvilken kontroll vedkommende hadde med situasjonen, involvert hastighet og kraft, om vedkommende faller, og hva skadens art kan fortelle om hendelsesforløpet.⁴⁷

---

⁴⁵ Rt 2006 1642 premiss 36

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Rt 2006 1642 premiss 38

Høyesterett konkluderte etter dette med at hendelsen som fotballspilleren var utsatt for ”at skiller seg markert fra spillets ordinære gang”, og ”hadde et betydelig skadepotensialet”.⁴⁸ Hendelsen ble på denne bakgrunn ansett som en arbeidsulykke.

I Borgarting lagmannsretts dom av 14.04.2008⁴⁹ ble igjen spørsmålet om en profesjonell fotballspiller hadde krav på yrkesskadedekning etter at han hadde blitt taklet bakfra under en fotballkamp behandlet. I denne saken hadde en fotballspilleren blitt taklet i fothøyde og ikke i knehøyde slik som i høyesterettssaken.

I dommen avviste lagmannsretten at konklusjonen i Rt. 2006 s. 1642 skulle forstås som at Høyesterett har oppstilt et krav om at hendelsen må adskille seg ”markert fra spillets ordinære gang”. Etter lagmannsrettens syn var det avgjørende om hendelsen ville fremstå som ”uventet” for skadelidte. I sin vurdering tok lagmannsretten utgangspunkt i de hovedmomenter som var opplistet fra trygderettspraksis, og som uttrykkelig ble nevnt i Rt. 2006 s. 1642⁵⁰, og kom til at taklingen under tvil var å anse som en arbeidsulykke.

I Skårberg⁵¹ er det gitt uttrykk for at det i vurderingen av om det foreligger en ”uventet” hendelse skal vurderes i forhold til skadelidtes situasjon på skadetidspunktet. Imidlertid er det ikke slik at enhver subjektiv oppfatning kan legges til grunn. Hvis skadelidte måtte se det som påregnelig at hendelsen ville inntreffe foreligger det intet ulykkesmoment.

3.4 Kravet til ”ulykkesmoment”

---

⁴⁸ Rt 2006 1642 premiss 45

⁴⁹ LB-2007-16327

⁵⁰ Rt 2006 1642 premiss 38

⁵¹ Skårberg (2003) s. 52-53

Undertiden vil kravet til en ”plutselig eller uventet ytre hending” være oppfylt uten at det kan sies å foreligge en arbeidsulykke i lovens forstand. Dette kan utledes av to høyesterettsdommer, henholdsvis Rt. 2009 s. 1485 og Rt. 2009 s. 1619.

I Rt. 2009 s. 1485 (*Matforgiftningsdommen*) var det spørsmål om en leddsykdom (reaktiv artritt) forårsaket av matforgiftning i Saudi-Arabia kunne godkjennes som yrkesskade eller yrkessykdom. Høyesterett kom i en 3-2 dissens frem til at smittepåføringen med påfølgende leddsykdom var å anse som en yrkessykdom likestilt med yrkesskade.

Det avgjørende i dommen var imidlertid at Høyesterett enstemmig slo fast at smittepåføring, som hadde skjedd gjennom en plutselig og uventet ytre hending, ikke oppfylte vilkårene under det markerte ulykkesbegrep fordi det ikke forelå noe ulykkesmoment.⁵² Begrunnelsen var at:

*(...)påføring av smitte mangler vanligvis det ulykkesmoment som særpreger en arbeidsulykke. Dette taler for at smittetilfellene i sin alminnelighet ikke omfattes(...)*⁵³

Høyesterett utelukket imidlertid ikke at enkelte smittetilfeller kunne falle innenfor arbeidsulykkesbegrepet. Om dette uttalte Høyesterett følgende:

*Jeg understreker at smittetilfeller unntaksvis vil kunne omfattes av reglene om arbeidsulykke dersom påføringen av smitte skyldes en ulykkesartet hendelse, for eksempel et sprøytstikk.*⁵⁴

---

⁵² Rt 2009 1485 premiss 21

⁵³ Rt 2009 1485 premiss 22-23

⁵⁴ Rt 2009 1485 premiss 24

Høyesterett behandlet ytterligere en smittesak senere samme år. Hovedspørsmålet i Rt. 2009 s. 1619 (*Myggstikkdommen*) var hvorvidt skade som følge av streptokokk A-infeksjon etter et myggstikk kunne anses som arbeidsulykke etter yfl. § 11 første ledd bokstav a.

I dommen viste Høyesterett til sprøyte-eksempelet i Rt. 2009 s. 1485 og utdypet dette med at:

(...)et ulykkesmoment først og fremst vil kunne foreligge dersom sprøyten er infisert og overfører smitte. En sprøytespiss som er infisert med hepatitt C, trenger eksempelvis ut av en avfallssekk, og stikker en renholdsarbeider.⁵⁵

Høyesterett konkluderte med at myggstikk og smitte kunne bli påført når som helst og hvor som helst. Hendelsen sett i sammenheng var således en del av ”dagliglivets risiko”. Hendelsen kunne ”følgelig ikke få det preg av ulykkesmoment” som bestemmelsen om arbeidsulykke krever når hendelsen er så lite ulykkespreget.⁵⁶

I Frostating lagmannsretts dom av 13.02.2012⁵⁷ ble spørsmålet om smitte kunne anses som et ulykkesmoment igjen tatt opp. Dommen gjaldt en sjømann som ble smittet av legionella under et arbeidsopphold om bord på et skip.

Lagmannsretten la til grunn av smitten var blitt påført gjennom innånding av vanddamp som inneholdt smitte, altså på en ordinær måte. Selv om denne innåndingen førte til en potensielt dødelig smitte mente lagmannsretten at dette ikke var tilstrekkelig. Lagmannsretten henviste til Rt. 2009 s. 1485 premiss 24, som nevnt ovenfor, og tolket uttalelsen som at selve smittepåføringen må skyldes en ulykkesartet hendelse, slik som eksempelet med sprøytesticket, for at smitte skal dekkes som en yrkesskade.

---

⁵⁵ Rt 2009 1619 premiss 47

⁵⁶ Rt 2009 1619 premiss 50

⁵⁷ LF-2011-093410

Seniorrådgiver i Arbeidsdepartementet, Morten Gaarder, har utgitt en artikkel⁵⁸ om forståelsen av Rt. 2009 s. 1619. I artikkelen fastslår han at smittepåføring som hovedregel ikke er en arbeidsulykke. Unntak fra denne hovedregel kan foreligge dersom man ser ulykkeshendelsen og smitten ”under ett” (simultant). Som eksempel nevnes kirurgen som skjærer seg på en skalpell som er infisert med smittestoff. Gaarder kaller dette unntaket for ”simultanprinsippet”.

---

⁵⁸ Gaarder (2010) s. 335-336

4 Det avdempede ulykkesbegrep

4.1 Innledning

Det avdempede ulykkesbegrep er definert i ftrl. § 13-3 annet ledd annet punktum og lyder som følger:

Som arbeidsulykke regnes også en konkret tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.

Ordlyden viser at arbeidsulykkesbegrepet er utvidet fra de alminnelige ulykkeshendelser til også å gjelde skader som skyldes påkjenninger som er usedvanlige i forhold til arbeidstakerens normale arbeidsoppgaver. Det er disse ulykkestilfellene som volder størst problemer i praksis. Ifølge Øie⁵⁹ er det som hovedregel ved såkalte ”kraftanstrengelser” at det avdempede ulykkesbegrep kommer til anvendelse. En typisk ”kraftanstrengelse” vil for eksempel være løft av en gjenstand, der en vanskelig arbeidsstilling eller andre forhold gjør at arbeidstakeren utsettes for usedvanlige påkjenninger eller belastninger.

Det nærmere rettslige innhold i bestemmelsen ble presisert av Høyesterett i Rt. 2009 s. 1626. Høyesterett slo her fast at avviket fra det normale enten kunne bestå i at arbeidstakeren utførte oppgaver som lå utenfor rammene for arbeidet eller at ordinært arbeid var blitt gjennomført på en uvanlig måte. I begge tilfellene måtte avviket medføre en usedvanlig påkjenning eller belastning.⁶⁰

---

⁵⁹ Øie (1994) s. 400

⁶⁰ Rt 2009 1626 premiss 29

Ftrl. § 13-3 andre ledd annet punktum oppstiller tre kumulative vilkår. For det første må det foreligge en ”ytre hending”. For det andre må det foreligge en ”tidsbegrenset hending”. For det tredje må hendelsen medføre en ”usedvanlig påkjenning eller belastning”. Jeg vil i det følgende ta for meg de ulike vilkårene i denne rekkefølge.

4.2 Kravet til ”ytre hending”

Ftrl. § 13-3 annet ledd annet punktum oppstiller, i likhet med første ledd, et vilkår om at det må foreligge en ”ytre hending”.

Det at ordlyden er lik som for det markerte ulykkesbegrepet, taler for at vilkåret må forstås på samme måte som i første punktum. Jeg henviser derfor til avhandlingens punkt 3.2 der det gis en fremstilling av det absolutte kravet til ”ytre hending” i relasjon til det markerte ulykkesbegrep.

I Rt. 2005 s. 1757 (*Skyggekjennelsen*) viste imidlertid Høyesterett at det ikke var full overensstemmelse mellom kravet til ”ytre hending” i de to bestemmelsene.

Saken omhandlet en industrirørlegger som hadde pådratt seg en kneskade da han hentet noen bolter under et stillas. Han beveget seg på huk og vred seg unna fordi han oppfattet det slik at en stålbjelke var i ferd med å treffe ham. Mest sannsynlig var det skyggen av stålbjelken han så. På grunn av denne avvergesmanøveren oppstod det en vridningsskade i høyre kne.

Siden stålbjelken ikke var i bevegelse og skaden var forårsaket av skadelidte selv var det springende punkt i kjennelsen hvordan kravet til ”ytre hending” skulle forstås i relasjon til yfl. § 11 første ledd bokstav a jf. ftrl. § 13-3 andre ledd annet punktum. Høyesterett foretok en gjennomgang av lovgivningshistorikken og konkluderte med at det i forhold til det avdempede ulykkesbegrep ikke kunne oppstilles et absolutt krav om ”ytre hending”.

I sin vurdering la Høyesterett for det første vekt på forarbeidene til bestemmelsen. I trygdelovutvalgets forslag⁶¹ til definisjon av arbeidsulykkesbegrepet var ikke begrepet ”ytre” nevnt. Denne innstillingen skulle kodifisere praksis fra trygderetten og av informasjonshensyn skulle begrepet inntas i lovteksten.⁶² I odelstingsproposisjonen tilføyde departementet ordet ”ytre” uten at dette ble kommentert.⁶³ Denne tilføyelsen var ifølge Høyesterett ikke ment som noen realitetsendring av innholdet i det avdempede ulykkesbegrep.

Høyesterett gikk deretter igjennom tidligere trygderettspraksis for å vurdere hvorvidt denne fastslo et absolutt krav om en ”ytre hending”. Høyesterett viste først til praksis fra trygderetten nedfelt i forarbeidene⁶⁴, hvor det ble uttalt at arbeidsulykkesbegrepet ikke omfattet enhver hendelse eller påkjenning som førte til skade. Det ble videre presisert at ”som hovedregel kan en slå fast at den skadde må ha vært utsatt for en ytre påkjenning eller belastning som ligger utenfor rammen av en ordinær arbeidsprestasjon”. Begrepet ”som hovedregel” talte for at det i trygderettens praksis ikke var oppstilt et absolutt krav om ytre påkjenning.⁶⁵

Videre viste Høyesterett til to trygderettssaker der det ikke ble oppstilt noe selvstendig krav om ytre hending. TRR-1968-163 gjaldt en arbeidstaker på en båtslipp som hadde fått et kink i ryggen da han løftet og kastet en stein. Trygderetten uttalte her at dette måtte være en arbeidsulykke da arbeidstakerens føtter under gjennomføringen av kastet uventet var blitt sittende fast. Det ble ansett som tilstrekkelig ulykkesmoment at han ”ikke klarte å komme fri i det øyeblikk det var påkrevd”. I TRR-1968-138 slet en arbeidstaker av seg en muskel i høyre overarm under reising av en lysstolpe mens han stod i en uheldig arbeidsstilling. Trygderetten kom også her til at det forelå en arbeidsulykke, selv om arbeidstakeren ikke var blitt sittende fast slik som i den første ankesaken. Dette ble begrunnet i at ”når en

---

⁶¹ NOU 1990:20 s. 574

⁶² Rt 2005 1757 premiss 41

⁶³ Rt 2005 1757 premiss 43

⁶⁴ NOU 1976:16 s. 78

⁶⁵ Rt 2005 1757 premiss 33

uheldig arbeidsstilling medfører at kroppen uventet blir utsatt for en sterk og usedvanlig påkjenning som vedkommende ikke er forberedt på, må dette sies å ligge utenfor arbeidets alminnelige ramme”.⁶⁶

Høyesterett mente også å finne støtte for at det ikke kunne oppstilles et absolutt krav om ytre hending i juridisk teori. Retten viste til Selmer⁶⁷ hvor det bl.a. uttales om kriteriet ”ytre begivenhet” at det skal svært lite til før vilkåret er oppfylt. Videre ble det referert til Kjønstads⁶⁸ uttalelser om at det som hovedregel er et vilkår at skadelidte har vært utsatt for en ”ytre påkjenning eller belastning” som har voldt skade, men at ulykkesbegrepet også omfatter andre tilfeller, bl.a. hendelser som er et utslag av en farerisiko ved utførelsen av arbeidet.⁶⁹

På bakgrunn av de relevante rettskilder konkluderte Høyesterett med at ftrl. § 13-3 andre ledd annet punktum må forstås slik at det ikke oppstilles noe tilleggskrav om ytre hending ”i de tilfeller hvor arbeidstakeren på grunn av en vanskelig arbeidsstilling eller av andre grunner er blitt utsatt for en ekstraordinær belastning eller påkjenning...”. Her vil altså den vanskelige arbeidsstillingen eller andre ekstraordinære belastninger/påkjenninger ”i seg selv kunne utgjøre tilstrekkelig ulykkesmoment”.⁷⁰

Under subsumsjonen fastslo Høyesterett at det var som følge av arbeidstakerens vanskelige arbeidsstilling at hans kne var blitt utsatt for en ekstraordinær påkjenning og at hendelsen derfor måtte ansees som en arbeidsulykke.⁷¹

Dommen har vært gjenstand for diskusjon og kritikk. En del av denne kritikken har gått på Høyesteretts rettsanvendelse ved tolkningen av kravet til ”ytre hending”.

---

⁶⁶ Rt 2005 1757 premiss 34-35

⁶⁷ Selmer (1982) s. 258

⁶⁸ Kjønstad (1998) s. 482-483

⁶⁹ Rt 2005 1757 premiss 47-49

⁷⁰ Rt 2005 1757 premiss 51

⁷¹ Rt 2005 1757 premiss 52

Kritisk omtale er bl.a. gitt av advokat Svein Jøsang i to artikler i Tidsskrift for erstatningsrett.⁷² Han fant det oppsiktsvekkende at Høyesterett tilla sammensatte og uklare forarbeidere og trygderettspraksis større vekt enn lovens klare krav til en ”ytre hending”. Jøsang savnet en utdypende drøftelse av hvorfor Høyesterett valgte å sette seg ut over lovens ordlyd og lovgivers vilje, noe han begrunnet i at det på behandlingstidspunktet forelå to nye lagmannsrettsavgjørelser⁷³ som la avgjørende vekt på kravet til ”ytre hending”. I tillegg mente han at det ikke fantes noen trygderettsavgjørelse som stilte så milde krav til ”ytre hending” som Rt. 2005 s. 1757 syntes å oppstille.

Hvordan kravet til ”ytre hending” skulle forstås ble også behandlet i Rt. 2009 s. 1626 (*Musikklærerdommen*), hvor en musikk lærer fikk bruskskade i kneet da benet satt fast i gulvet da hun skulle snu seg i en musikktime. Skaden ble ikke godkjent som arbeidsulykke idet Høyesterett la til grunn at hendelsen ikke var å anse som en ”usedvanlig påkjenning eller belastning”, se punkt 4.4 for nærmere omtale.

Det sentrale i dommen var at Høyesterett også tok stilling til om det forelå en ytre hending som forårsaket skaden. Høyesterett fastslo at årsaken var friksjonen mellom gulv og fotsåle. Dette ble ansett som et normalt bevegelsesmønster og ikke en ”ytre” årsak.⁷⁴ Høyesterett viste deretter til samme trygderettspraksis⁷⁵ som ble omtalt i Rt. 2005 s. 1757. På bakgrunn av denne trygderettspraksisen uttalte Høyesterett at kravet til ”ytre hending” var oppfylt fordi arbeidstakeren var tvunget inn i en ugunstig arbeidsstilling. Det var altså den ugunstige arbeidsstillingen som hadde opptrådt i det ytre og forårsaket skaden.

Dommen viser at kravet til ”ytre hending” fremdeles kan ha relevans i vurderingen av om en ulykkeshendelse er å anse som en arbeidsulykke, men vil ikke være et absolutt krav.

---

⁷² Jøsang (2006) s. 97-99 og Jøsang (2007) s. 137

⁷³ Den påankede dom og RG-2006-577

⁷⁴ Rt 2009 1626 premiss 40

⁷⁵ TRR-1968-138, TRR-1968-163

4.3 Kravet om ”tidsbegrenset hending”

Ftrl. § 13-3 annet ledd annet punktum oppstiller et krav om en konkret ”tidsbegrenset hending”. I dette begrepet ligger det et tidsmessig krav, slik som for begrepet ”plutselig” under det markerte ulykkesbegrep. Begrepene er allikevel forskjellige ved at begrepet ”plutselig” refererer seg til hvor raskt en situasjon oppstod, mens begrepet ”tidsbegrenset” omhandler hvor lenge en situasjon varer. En ren ordlydsfortolkning av begrepet ”tidsbegrenset hending” viser at hendelsen må kunne periodiseres. En sammenligning med kravet til ”plutselig” indikerer at kravet er ment å være videre, men ordlyden gir ingen klare føringer for hvor lang den tidsbegrensede perioden kan være.

Det er uttalt i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven⁷⁶ at:

Kravet om at ulykkeshendelsen må ha skjedd med en viss plutselighet medfører at skader eller sykdommer som oppstår på grunn av skadelige påvirkninger gjennom flere dager, ikke anses som ulykker(...) Kravet til plutselighet anses oppfylt dersom den skadevoldende påvirkning ikke strekker seg utover et skift eller en arbeidsdag.

Dette er også bekreftet i forarbeidene til folketrygdloven⁷⁷ der det fastslås at en påvirkning som varer utover en dag ikke ansees som en arbeidsulykke, da hendelsen ikke kan sies å være en realisering av en plutselig risiko.

Videre uttaler forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven⁷⁸ at de klassiske eksemplene er forfrysningsskader. Utvalget viser til et eksempel der en tømmerkjører får foten sin i en

---

⁷⁶ NOU 1988:6 s. 36

⁷⁷ NOU 1990:20 s. 576

⁷⁸ NOU 1988: 6 s. 36

bekk under kjøringen. Han merker ikke at foten er forfrost før på kvelden. Hendelsen ble ansett som en arbeidsulykke.

Forarbeidene, som er nevnt over, uttaler seg imidlertid om arbeidsulykkesbegrepet generelt og tar ikke konkret stilling til begrepet "tidsbegrenset hending". Det er derfor usikkert hvilken rettskildemessig vekt disse uttalelsene kan tillegges ved vurderingen av bestemmelsens annet punktum. Uttalelsene kan allikevel tas til inntekt for at vilkåret er oppfylt så lenge påvirkningen ikke strekker seg ut over et skift eller en arbeidsdag.

I Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv⁷⁹ er det gitt uttrykk for at begrepet "tidsbegrenset hending" ikke er endelig fastlagt og at i praksis omfattes ikke påkjenninger ut over et skift eller en arbeidsdag.

Kravet til "tidsbegrenset hending" har vært opp til behandling i flere lagmannsrettssaker.

I Borgarting lagmannsretts dom av 25.02.2008⁸⁰ ble en rekke enkelthendelser som hadde vart i litt over et år ikke ansett som en "tidsbegrenset hending". Lagmannsrettsdommen viste bl.a. til Gulating lagmannsretts dom av 30.12.2005⁸¹, der lagmannsretten konkluderte med at flere enkeltstående hendelser som hver for seg ikke kunne ansees som ulykkeshendelser, og som skjedde over et tidsrom på litt over en måned, heller ikke kunne sies å falle innenfor ulykkesbegrepet.

I Borgarting lagmannsretts dom av 03.09.2012⁸² ble kravet til "tidsbegrenset hendelse" ansett oppfylt for en psykisk lidelse som oppstod etter en uke med kontinuerlig, intens og ensidig mediefokusering. Dommen er per tidspunkt ikke rettskraftig. Den er påanket til Høyesterett, men ankeutvalget har per tidspunkt ikke tatt stilling til om saken slipper inn til

---

⁷⁹ Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til ftrl kap 13: Yrkesskadedekning punkt 3.10 om forfrysninger

⁸⁰ LB-2007-79924

⁸¹ LG-2004-32049

⁸² LB-2011-68748

behandling for Høyesterett, jf. tvisteloven § 30-4 (1). Dommen har derfor liten rettskildemessig verdi, men den kan gi noen føringer for hvordan begrepet ”tidsbegrenset hending” vil kunne fortolkes i fremtiden.

4.4 Kravet om ”usedvanlig påkjenning eller belastning”

Det tredje vilkåret som oppstilles i ftrl. § 13-3 annet ledd annet punktum er at hendelsen må medføre en ”påkjenning eller belastning som er usedvanlig” i forhold til arbeidstakerens normale arbeidsoppgaver. Dette omtales gjerne som hovedvilkåret under det avdempede ulykkesbegrep.

En naturlig språklig forståelse av begrepet ”usedvanlig påkjenning eller belastning” er at arbeidstakeren er utsatt for noe ekstraordinært under utførelsen av sine arbeidsoppgaver.

Forarbeidene til folketrygdloven⁸³ viser at begrepet ”usedvanlig påkjenning eller belastning” skal forstås som påkjenninger som ligger utenfor det arbeidstakeren måtte regne med i forhold til sin normale arbeidssituasjon, altså påkjenninger som arbeidstakeren ikke var forberedt på.

Det vises til to trygderettssaker som fikk forskjellig utfall med hensyn til om hendelsene kunne ansees som arbeidsulykker. I TRR-1968-136 hadde en mann som var i ferd med å sette opp en lyktestolpe fått slitt av muskler i overarmen da han stod i en vanskelig arbeidsstilling når han skulle vri stolpen på plass. Han stod i et trangt hull, med skrånede vegger i en bøyde, vridd stilling da han skulle gjennomføre handlingen. Trygderetten konkluderte her under tvil med at arbeidstakeren var blitt utsatt for en usedvanlig belastning som den skadelidte ikke var forberedt på og at hendelsen derfor falt innenfor arbeidsulykkesbegrepet. I TRR-1969-733 hadde en mann fått en muskelbrist idet han flyttet

---

⁸³ NOU 1990:20 s. 575

en kompressor sammen med to arbeidskollegaer. Mannen påberopte seg at kraftanstrengelsen ble gjennomført i en vanskelig arbeidsstilling. Trygderetten konkluderte her med at anstrengelsen ikke lå utenfor arbeidets vanlige ramme og at hendelsen derfor ikke kunne ansees som en arbeidsulykke.

Hva som er en ”usedvanlig påkjenning eller belastning” må vurderes ”i forhold til arbeidstakerens normale arbeidsoppgaver”, jf. ftrl. § 13-3 annet ledd annet punktum. Lovkravet er altså etter sin ordlyd gjort relativt og man må i vurderingen ta utgangspunkt i det aktuelle arbeidet vedkommende skadelidt vanligvis utfører. Hva som er en ”usedvanlig påkjenning eller belastning” for en kontormedarbeider som løfter tunge kontormøbler er således forskjellig i forhold til hva som ansees som usedvanlig for en som jobber med å flytte møbler i et flyttebyrå.

Hvilke typer av ”usedvanlige påkjenninger og belastninger” som faller innenfor bestemmelsens anvendelsesområde ble utdypet i Rt. 2009 s. 1626 (*Musikklærerdommen*). Dommen omhandlet en lærer ved en ungdomsskole som pådro seg en bruskskade i kneet mens hun instruert i dans i en musikktime. Læreren stod med ryggen vendt mot guttene i klassen. Da disse var urolige, snudde hun seg. Høyre fot ble da sittende fast i gulvet mens resten av kroppen roterte mot venstre. Det skjedde ingen ulykkesartet hendelse, men skadelidte anførte at hendelsen var å anse som en arbeidsulykke under det avdempede ulykkesbegrep. Høyesterett konkluderte med at det ikke forelå noen arbeidsulykke.

I sin vurdering av ordlyden ”usedvanlig påkjenning eller belastning” uttalte Høyesterett følgende:

(...)det må ha skjedd et avvik fra det normale i vedkommende arbeid. Avviket kan enten bestå i at arbeidstakeren har utført oppgaver som ligger utenfor rammene for

*arbeidet, eller i at ordinært arbeid har blitt gjennomført på en uvanlig måte, men avviket må uansett ha medført en usedvanlig påkjenning eller belastning.*⁸⁴

Under subsumsjonen tok Høyesterett først for seg vilkåret om at oppgavene må ligge utenfor rammene for arbeidet. Her ble det uttalt at selv om ikke dans ligger i kjernen av musikkfaget var det allikevel ansett som en del av lærerens normale arbeidsoppgaver. Det forelå ikke noe ekstraordinært i at denne oppgaven ble utført. Vilkåret var således ikke oppfylt.⁸⁵

Deretter tok Høyesterett for seg det andre alternative vilkåret om at arbeidet må ha blitt gjennomført på en uvanlig måte. Her ble det vist til at dette ikke var tilfellet med danseundervisningen. Læreren måtte ikke stå i en uheldig arbeidsstilling og det oppstod ingen andre unormale begivenheter. At det ble litt mer bråk når læreren snudde ryggen til elevene var ikke unormalt, læreren hadde full kontroll over situasjonen og det var ingen omstendigheter som tilsa at læreren måtte reagere spesielt raskt. Det var heller ikke noe unormalt med gulvet i musikkrommet. Heller ikke dette vilkåret var derfor oppfylt.⁸⁶

På denne måten viser Høyesterett hvilke skjønnsmomenter som kan inngå i avgjørelsen av om en hendelse er å anse som en ”usedvanlig påkjenning og belastning”. I tillegg til disse kan andre relevante momenter være tidspress, mangelfull erfaring grunnet alder, mangelfull instruksjon eller lignende, jf. Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv.⁸⁷

Høyesterett viste deretter til trygderettsavgjørelser som ankemotparten hadde fremsatt og fastslo at hver sak bar preg av en konkret vurdering og ingen av de fremlagte sakene var helt sammenlignbare med den foreliggende sak.⁸⁸

---

⁸⁴ Rt 2009 1626 premiss 29

⁸⁵ Rt 2009 1626 premiss 38

⁸⁶ Rt 2009 1626 premiss 39-40

⁸⁷ Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til kap 13: Yrkesskadedekning punkt 3.2 om det avdempede ulykkesbegrep

⁸⁸ Rt 2009 1626 premiss 41

På denne måten viser Høyesterett at avgjørelsen av om en hendelse er ekstraordinær må vurderes konkret i den enkelte sak.

Høyesterett viste så til en trygderettskjennelse, TRR-2003-1737, som gjaldt en profesjonell håndballspiller som hadde fått en kneskade under en kamp. Hun hadde forsøkt å foreta en kontring, men en motspiller hadde støtt mot henne i kroppen for å forhindre kontringen. Trygderetten konkluderte med at hendelsen var en arbeidsulykke, idet den la vekt på at profesjonelle håndballspillere tidvis befant seg ”nær faregrensen for mer alvorlig skade, med den følge at selv små og i handlingsøyeblikket tilsynelatende ubetydelige avvik fra normal arbeidsrutine blir utslagsgivende”. Høyesterett sammenlignet trygderettskjennelsen med den konkrete saken og fastslo at den generelle risiko for skade under danseundervisning på ungdomsskoletrinnet var lav og at det derfor ikke kunne godtas mindre avvik fra det normale.⁸⁹

Uttalelsen kan tas til inntekt for at det stilles mindre krav til avvik i de tilfeller der arbeidstakeren utfører arbeidsoppgaver der risikoen for skade er høy.

Avslutningsvis uttalte Høyesterett at grensegangen mellom hvilke skader som anses som arbeidsulykker og andre skader kan være hårfin, men at lovgiver har ”utrykkelig ønsket et skille”.⁹⁰

Høyesterett understreker dermed at det har vært lovgivers klare vilje at ikke alle ulykkeshendelser skal falle innenfor arbeidsulykkesbegrepet. På en arbeidsplass kan det skje en god del hendelige uhell som arbeidstakeren selv må bære risikoen for. Dette har

---

⁸⁹ Rt 2009 1626 premiss 42

⁹⁰ Rt 2009 1626 premiss 43

Lars Marcus Evensen i sin artikkel i Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett⁹¹ kalt en arbeidstakers ”inngangsverdi”.

I dommen slo Høyesterett også fast at man i vurderingen av om påkjenningen eller belastningen er uvanlig må ta utgangspunkt i ”hendelsens art” og omstendighetene rundt denne, og ikke i ”skadens art og omfang”. Skadens art kan derimot være et bevismoment ved uklare hendelsesforløp.⁹²

Dommen tar således oppgjør med Eidsivating lagmannsretts dom av 28.04.2006⁹³ der en seniorkonsulent pådro seg en håndskade under klipping av kjetting.

Lagmannsretten la til grunn at arbeidstakeren ikke hadde hatt noen vanskelig arbeidsstilling og at arbeidet som ble utført ble regnet som ordinært og uten noen særlig risiko. Arbeidsoppgaven kunne heller ikke sies å ligge utenfor arbeidstakerens ordinære arbeidsoppgaver, og handlingen bar ikke preg av tidspress.

Det særegne var derimot at handlingen trengte mer kraft enn først antatt. Dessuten var det uventet at kraften skulle føre til at både bånd/sener inne i håndleddet skulle løsne fra sine fester i knoklene. Lagmannsretten konkluderte med at påkjenningen var ”ekstraordinær” grunnet hendelsesforløpet. Om dette ble det uttalt at ”det er vanskelig å tenke seg at sener og bånd mister feste i knoklene uten at de har vært utsatt for en ekstraordinær påkjenning”.

Selv om lagmannsretten uttrykkelig mente å legge vekt på hendelsesforløpet, viser uttalelsen at retten la stor vekt på skadens art i vurderingen av om hendelsen var å anse som en arbeidsulykke.

---

⁹¹ Evensen (2010) s. 93

⁹² Rt 2009 1626 premiss 36

⁹³ LE-2005-150043

Hva som nærmere ligger i begrepet ”usedvanlig påkjenning eller belastning” var også var også gjenstand for behandling i Rt. 2007 s. 882 (*Pallekjennelsen*). Her hadde en kvinnelig pakkerimedarbeider pådratt seg en ryggskade da hun skulle stable ca 7-8 paller etter endt arbeidsskift. Denne arbeidsoppgaven gikk på rundgang blant de ansatte og det var i utgangspunktet ikke skadelidtes som hadde denne arbeidsoppgaven denne dagen. Høyesterett kom her til at hendelsen ikke var å anse som en arbeidsulykke.

Høyesterett tok utgangspunkt i at ”selv om borttrydding og stabling av tømte paller ikke inngikk i hovedarbeidsoppgavene for pakkerimedarbeiderne(...), lå denne arbeidsoperasjonen heller ikke utenfor”. At det ikke var arbeidstakeren som hadde denne posten på slutten av arbeidsskiftet var uten betydning. Borttryddingen og tømningen av paller var således en del av pakkerimedarbeidernes normale arbeidsoppgaver og det var ikke noe ekstraordinært i at arbeidstakeren påtok seg å utføre oppgaven som medførte skaden den aktuelle dagen.⁹⁴

Videre la Høyesterett vekt på at oppsamlingen av alle pallene ”uansett må være et for lite avvik fra normal arbeidsprosedyre til at den skal kunne bevirke at hendelsen må betraktes som arbeidsulykke”.⁹⁵

Dommen viser at det ikke er tilstrekkelig at arbeidsoppgaven faller utenfor hovedarbeidsoppgavene for at en hendelse skal kunne anses som ”usedvanlig påkjenning og belastning” og at små avvik fra normal arbeidsprosedyre ikke godkjennes.

---

⁹⁴ Rt 2007 882 premiss 40

⁹⁵ Rt 2007 882 premiss 41

5 Kasuistikk

Jeg vil i det følgende ta for meg fire typetilfeller som ofte skaper utfordringer ved tolkningen av arbeidsulykkesbegrepet. Typetilfellene som behandles er; løfteskader, fallskader, hoppskader og psykiske lidelser som følge av mobbing, trakassering eller lignende. Jeg har valg å behandle løfteskader og psykiske lidelser i relasjon til det avdempede ulykkesbegrep, mens fallskadene og hoppskadene behandles i forhold til det markerte ulykkesbegrep.

5.1 Løfteskader

En av de mest typiske arbeidsulykkene er de såkalte løfteskadene. Med begrepet ”løfteskader” mener jeg skader som oppstår i forbindelse med løft av personer og gjenstander.

Forarbeidene til folketrygdloven⁹⁶ fastslår at skader som oppstår i forbindelse med løft som hovedregel ikke godkjennes som arbeidsulykke, med mindre det foreligger et ulykkesmoment. Selv om løftet fører til kink eller andre mer alvorlige skader gir løftet ikke automatisk rett til ytelser etter loven.

I Rt. 2007 s. 882 (*Pallekjennelsen*) henviste Høyesterett til Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv⁹⁷. Her ble det uttalt at kravet til det ekstraordinære lempes i de tilfeller hvor små avvik fra den normale arbeidsrutine lett medfører skade eller ulykke. Ved løft av hjelpeløse og/eller urolige personer, løft av spesielt tunge gjenstander eller løft i vanskelig/forkjært stilling stilles det derfor kun krav til ”et ganske lite uventet

---

⁹⁶ NOU 1990:20 s. 575-576

⁹⁷ Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til ftrl kap. 13:Yrkesskadedekning

tilleggsselement” før hendelsen blir ansett som uvanlig.⁹⁸ I det følgende vil jeg se på hvordan rettspraksis omkring de aktuelle løfteskadene tolker kravet til det ekstraordinære.

5.1.1 Løft av hjelpeløse og/eller urolige personer

I Gulating lagmannsretts dom av 13.06.2006⁹⁹ pådro en spesialsykepleier seg en ryggskade da hun skulle løfte en pasient med brystmerter til å sitte i en bedre sittestilling på undersøkelsesbenken.

Lagmannsretten la i sin vurdering vekt på at hendelsen ikke var et rent løft, men en tilrettelegging av en person på ca 70-80 kg. Videre var det heller ikke snakk om et akutttilfelle og det skjedde ingen upåregnelige bevegelser fra pasientens side. Det forhold at pasienten selv ikke hadde ytt bistand var i denne sammenheng påregnelig. Lagmannsretten fant på bakgrunn av dette at det ikke hadde inntruffet noe ulykkesartet.

I Gulating lagmannsretts dom av 23.09.2008¹⁰⁰ pådro en kvinnelig hjelpepleier seg en nakke-/ryggprolaps da hun sammen med en sykepleier skulle løfte og snu en tyngre pasient som var venstresidig lam. Dommen ble avsagt under dissens.

Flertallet la vekt på at løftet ble foretatt under kontrollerte former og det ikke skjedde noe uventet under løftet/snuoperasjonen. Hjelpepleieren og sykepleieren hadde snudd pasienten mange ganger før og visste hvor tung hun var og hvordan snuoperasjonen skulle utføres. De utførte arbeidsoppgaven sammen og begge brukte krefter. På bakgrunn av dette anså flertallet at løftet/snuoperasjonen ikke var tyngre enn det hjelpepleieren var kjent med og måtte regne med. Flertallet fant det heller ikke sannsynliggjort at A stod i en spesielt

---

⁹⁸ Rt 2007 882 premiss 38

⁹⁹ LG-2005-168779

¹⁰⁰ LG 2007-165166

vanskelig arbeidsstilling eller at det var andre forhold ved løftet/snuoperasjonen som gjorde at hun ble påført en belastning utover det som hun måtte regne med.

På bakgrunn av de ovennevnte dommene kan man utlede at alminnelige løft/snuoperasjoner av hjelpeløse personer ikke er å anse som usedvanlige påkjenninger eller belastninger som ligger utenfor en sykepleiers eller hjelpepleiers faste arbeidsoppgaver.

5.1.2 Løft av spesielt tunge gjenstander

I Rt. 2007 s. 882 (*Pallekjennelsen*) ble en pakkerimedarbeider arbeidsufør etter å ha stablet paller.

Høyesterett tok utgangspunkt i Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv om at det ved løft av spesielt tunge gjenstander kun krevdes ”et ganske lite uventet tilleggselement” før hendelsen ble ansett som uvanlig og fastslo at denne praksis var i samsvar med lovforståelsen i Rt. 2005 s. 1757. Deretter presenterte Høyesterett hvilke typer løft av gjenstander som kunne tenkes omfattet:

(...)løft av spesielt tunge gjenstander, løft av gjenstander med uventet vekt, løft som ligger utenfor arbeidstakerens normale arbeidsoppgaver, eller løft i en vanskelig arbeidsstilling eller under andre ugunstige omstendigheter.¹⁰¹

Under den konkrete vurderingen i saken la Høyesterett til grunn at det ikke var noen lett jobb for kvinnelige arbeidstakere å skulle løfte og stable pallene. Vekten var imidlertid kjent og stablingen ble utført under normale arbeidsforhold. Videre fastslo Høyesterett følgende:

---

¹⁰¹ Rt 2007 882 premiss 38-39

For at vekten i seg selv skal kunne anses som ulykkesmoment, må det være tale om løft av særlig tunge gjenstander.¹⁰²

Høyesterett konkluderte med at det ikke var grunnlag for å anse løft av 7-8 paller på ca 23-25 kg hver som spesielt tungt, selv for en kvinne. Heller ikke det forhold at arbeidet ikke ble utført suksessivt, men i en samlet operasjon, var tilstrekkelig til å anse løftet som ekstraordinært.

I Rt. 2008 s. 1646 (*Bolteløftdommen*) ble en knuseoperatør skadet som følge av et løft av en bolt på ca. 50 kg. Saken gjaldt riktignok spørsmålet om hendelsen kunne aksepteres som yrkesskade etter yfl. § 11 første ledd bokstav c, men dommen inneholder også generelle vurderinger av relevans for yfl. § 11 første ledd bokstav a. Høyesterett anså ikke løftet som en spesielt tungt, men at hendelsen lå nært opp til § 11 første ledd bokstav a.

Det sentrale i dommen er at Høyesterett slo fast:

(...)at utviklingen har gått i retning av å utvide dekningen for skader som skyldes spesielt tunge løft.¹⁰³

I Borgarting lagmannsretts dom av 19.03.2009¹⁰⁴ tok lagmannsretten eksplisitt stilling til om kravet til tilleggselement fremdeles forelå. Dommen omhandlet en administrerende direktør som hadde pådratt seg hjerteinfarkt i forbindelse med flytting av et institusjonskjøkken sammen med en kollega. De demonterte storkjøkkenet og bar ut kjøkkendelene, det tyngste de bar ut var en kjølebank med aggregat som veide ca 94 kg. Lagmannsretten kom her til at skaden var å anse som en arbeidsulykke.

---

¹⁰² Rt 2007 882 premiss 40

¹⁰³ Rt 2008 1646 premiss 44

¹⁰⁴ LB-2007-125654

Lagmannsretten tok utgangspunkt i at det ikke forelå noe uventet tilleggelement i saken. Ifølge lagmannsretten var det heller ikke oppstilt noe slikt krav i Rt. 2005 s. 1757. Om Høyesteretts uttalelse i Rt. 2008 s. 1646 om at dekningen er utvidet for særlig tunge løft fastslo lagmannsretten at:

Retts tekniske hensyn kan også tale for at det ikke er noe krav om "et ganske lite uventet tilleggs element".

Lagmannsrettsdommen viser således at i de tilfeller der arbeidstakeren foretar et spesielt tungt løft vil dette i seg selv kunne være tilstrekkelig for å bli ansett som en arbeidsulykke.

Også løft av gjenstander med uventet tung vekt har blitt godkjent som en ekstraordinær påkjenning.

I Eidsivating lagmannsrett dom av 21.02.2006¹⁰⁵ pådro en postfunksjonær seg prolaps da hun løftet en liten pakke som var uventet tung og hun måtte vri seg for å sette fra seg pakken et annet sted enn hun hadde tenkt til å plassere den. Lagmannsretten kom her til at hendelsen var å anse som en arbeidsulykke.

Lagmannsretten la vekt på at postfunksjonæren var under tidspress, at hun stod i en vanskelig arbeidsstilling og at pakken viste seg å være uventet tung.

I Frostating lagmannsretts dom av 04.11.2008¹⁰⁶ ble en renholdsarbeider skadet da hun løftet og tømte en søppelsekk. Ifølge retningslinjene på jobben skulle søppelsekker og lignende ikke veie mer enn 10 kg, mens sekken som skadelidte løftet var på ca 25-30 kg. Lagmannsretten kom her til hendelsen var å anse som en arbeidsulykke.

---

¹⁰⁵ LE-2005-68189

¹⁰⁶ LF-2008-97516

Lagmannsretten la her vekt på at søppelsekkens tyngde var ukjent for renholdsarbeideren og at hun stod i en vanskelig arbeidsstilling.

5.1.3 Løft i vanskelig/forkjært stilling

I Rt. 2005 s. 1757 (*Skyggekjennelsen*), som er omtalt under punkt 4.2, pådro en industrirørlegger seg en kneskade da han skulle hente noen bolter under et stillas. Han var i huksittende stilling og måtte gjøre en unnamanøver for å unngå en bjelke han trodde kom imot seg.

Høyesterett la vekt på at det var den vanskelige arbeidsstillingen som førte til at kneet ble utsatt for en ekstraordinær påkjenning. Dette ble ansett for å utgjøre et tilstrekkelig ulykkesmoment.¹⁰⁷

Svein Jøsang har i en artikkel i Tidsskrift for erstatningsrett¹⁰⁸ kritisert hvordan Høyesterett tolket kravet til ”usedvanlig påkjenning eller belastning” i dommen. Han uttalte at det å gå under et stillas med noen bolter eller det å se en skygge ikke er noe uvanlig i forhold til hans normale arbeidsoppgaver. Videre kritiserte han at Høyesterett her fant arbeidsstillingen som ”ekstraordinær” uten å si noe om hva de la i dette begrepet. Til tross for at arbeidsstillingen var vanskelig var den ikke spesielt vanskelig for en rørlegger.

I Borgarting lagmannsretts dom av 02.11.2009¹⁰⁹ ble en mekaniker arbeidsufør etter å ha båret en tung fryser sammen med en kollega fra en kjeller og opp til 1.etasje. Hendelsen ble ansett for å være en arbeidsulykke. Lagmannsretten tok utgangspunkt i at det var vanskelig å si hvilken krefter ryggen til skadelidte ble utsatt for under løftet. I stedet la de vekt på at arbeidsstillingen var vanskelig og ikke optimal. Videre la lagmannsretten vekt på det

---

¹⁰⁷ Rt 2005 1757 premiss 51-52

¹⁰⁸ Jøsang (2006) s. 97

¹⁰⁹ LB-2008-78183

forhold at kollegaen dyttet fryseboksen mot skadelidte medførte en belastning som ikke skadelidte var forberedt på. Lagmannsretten fant at skadelidte var i en risikofylt arbeidssituasjon der en mindre vektforskyvning i løftet ville kunne få store følger.

5.2 Fallskader

Et annet typisk ulykkeshendelse er at en arbeidstaker faller.

Som vist til i forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven¹¹⁰ og folketrygdloven¹¹¹ vil skader som skyldes fall fra et plan til et annet, for eksempel i en trapp, bli godkjent som arbeidsulykke, selv om det ikke foreligger noen ytre påvirkning. Begrunnelsen for dette er at fall i trapp medfører en økt skaderisiko.

I Frostating lagmannsretts dom av 30.11.2007¹¹² pådro en driftsleder seg en meniskskade da han falt ned fra en jekktralle.

Lagmannsretten la til grunn at årsaken til uhellet var at jekktrallen støtte mot en hindring som førte til at den bråstoppet og som igjen førte til at driftslederen falt av. Fallet fra jekktrallen førte til en vridning i kneet. Lagmannsretten konkluderte med at selv om hendelsen i seg selv ikke fremstod som dramatisk, var det faktum at fallet kom plutselig og medførte en belastning som skadelidte ikke var forberedt på tilstrekkelig til å anse hendelsen som en markert ulykkeshendelse.

Ved skader som skyldes fall på samme plan uttaler forarbeidene til folketrygdloven¹¹³ at disse i utgangspunktet ikke dekkes med mindre det foreligger en ytre påkjenning. Hvis for

---

¹¹⁰ NOU 1988:6 s. 36

¹¹¹ Ibid.

¹¹² LF-2007-8904

¹¹³ NOU 1990:20 s. 576

eksempel skadelidte sklir eller snubler på grunn av et appelsinskall er kravet oppfylt. Feiltråkk faller utenfor. Kravet til ytre hending kan også være oppfylt ved at skadelidte faller mot en gjenstand som fører til økt skaderisiko.

I Gulating lagmannretts dom av 17.01.2007¹¹⁴ ble en arbeidstaker skadet da han skulle stable dekk oppå et lasteplan. Lagmannsretten fant det sannsynliggjort at arbeidstakeren under arbeidet på bilens lasteplan falt slik at han mistet balansen og fikk kneskjellet ut av ledd da han strammet musklene for å gjenopprette balansen. Den plutselig ytre påkjenningen var her at arbeidstakeren gled på det våte lasteplanet som var blitt glatt.

Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv¹¹⁵ viser at nyere trygderettspraksis har godkjent en rekke skadetilfeller som skyldes fall på samme plan uten noen form for ytre påkjenning. På bakgrunn av dette har praksis blitt omlagt til å dekke ethvert fall som arbeidsulykke.¹¹⁶

Det kan synes bemerkelsesverdig at rundskrivet tar avstand fra kravet til ytre hending som er oppstilt i forarbeidene. I forarbeidene til folketrygdloven¹¹⁷ er det også uttalt at skader som skyldes fall ved besvimelse, epilepsi og lignende normalt ikke godkjennes som yrkesskade fordi den egentlige årsak til fallet ikke regnes som ulykke. Hvis alle fall på samme plan skal godkjennes som arbeidsulykker vil også disse skadetilfellene være dekningsmessige.

5.3 Hoppskader

---

¹¹⁴ LG-2006-20193

¹¹⁵ Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til ftrl kap. 13: Yrkesskade punkt 3.5 om fallulykker

¹¹⁶ Tilsvarende Kjøenstad (2007) s. 593-594

¹¹⁷ NOU 1990:20 s. 375-376

I forarbeidene til folketrygdloven¹¹⁸ er det uttalt at skader ved frivillige hopp i utgangspunktet ikke dekkes. Skaden kan derimot være dekningsmessig hvis skaden er forårsaket av noe uforutsett, dvs. som følge av et ulykkesmoment.

I Gulating lagmannsretts dom av 27.02.2009¹¹⁹ ble en fisker skadet da han hoppet i land på uopplyst kai for å fortøye fartøyet under vanskelige værforhold.

Lagmannsretten tok utgangspunkt i skadelidtes totale situasjon på skadetidspunktet. Arbeidsoperasjonen ble ansett som spesielt krevende og var dermed en usedvanlig påkjenning. Skadelidte var i en vanskelig og presset arbeidssituasjon siden båten måtte fortøyas raskt. I tillegg var det mørkt og avstanden mellom båten og bryggen varierte på grunn av bølger og vind slik at det var vanskelig å forutsi høyden fra båtstripen og ned til kaia. De vanskelige lys- og værforholdene førte til at små feilvurderinger fra skadelidtes side kunne medføre stor skade. Arbeidssituasjonen var dermed spesielt risikofyllt.

Lagmannsretten la avgjørende vekt på at skadelidte ble utsatt for en usedvanlig belastning som han ikke var forberedt på under selve hoppet. Skaden kom uventet og det var ikke mulig å avverge skaden. Påkjenningen av hoppet ble ansett som ekstraordinær. Det uttales av lagmannsretten at selv om skadelidte hoppet med viten og vilje, er ikke dette til hinder for at hoppet kan anses som ekstraordinært.

Lagmannsretten konkluderer til slutt med at de særlige risikomomentene sammenholdt med den ekstraordinære påkjenningen utgjorde et tilstrekkelig ulykkesmoment.

5.4 Psykiske lidelser som følge av mobbing, trakassering eller lignende

---

¹¹⁸ NOU 1990:20 s. 376

¹¹⁹ LG-2008-124827

I ftrl. § 13-3 tredje ledd annet punktum er det fastslått at ”psykiske påkjenninger eller belastninger som har utviklet seg over tid” ikke dekkes under arbeidsulykkesbegrepet. Motsetningvis kan dette trekke i retning av at mer akutte psykiske lidelser kan falle innenfor arbeidsulykkesbegrepet.

I Borgarting lagmannsretts dom av 03.06.2009¹²⁰ hadde en pedagogiskpsykologisk rådgiver utviklet posttraumatisk stresslidelse som følge av at hun følte seg mobbet og trakassert på arbeidsplassen.

Lagmannsretten tok utgangspunkt i at psykisk belastning i form av mobbing og trakassering normalt ikke var å anse som en arbeidsulykke. Dette utgangspunktet fulgte av fast, langvarig og konsekvent trygderettspraksis.

Lagmannsretten la imidlertid til grunn at det i helt spesielle tilfeller kan være aktuelt å godkjenne psykiske lidelser som arbeidsulykker. Som eksempel ble det vist til en trygderettskjennelse, TRR-2001-224, der en arbeidstaker hadde utviklet posttraumatisk stresslidelse etter to hendelser av tidsbegrenset art hvor det ble truet med bruk av meget alvorlig vold. Den psykiske lidelsen ble godkjent som yrkesskade.

I overnevnte dom hadde de psykiske lidelsene vart i en femårsperiode. Da det ikke var bevist at de psykiske lidelsene kom fra en aktuell hendelse fant lagmannsretten at det ikke forelå en arbeidsulykke.

I Borgarting lagmannsretts dom av 26.01.2012¹²¹ ble en overlege i kirurgi sykemeldt etter et møte med sykehusledelsen. I møtet ble han konfrontert med misnøye rundt sin arbeidsutførelse og ble gitt beskjed om at han ville bli innklaget til Helsetilsynet. Han fikk kort tid etter diagnosen posttraumatisk lidelse.

---

¹²⁰ LB-2007-89245

¹²¹ LB-2010-171278

Lagmannsretten slo fast at møtet i utgangspunktet ikke var et markert avvik fra de belastninger som en overlege i kirurgi normalt utsettes for. Det var tale om en stilling som krevde høyt kvalifisert arbeidskraft, der avvik fra dette kravet kunne få fatale skadefølger for pasientene. At man utsettes for faglige vurderinger i sitt yrke som overlege i kirurgi var helt normalt. Dette var også overlegen enig i.

Overlegen anførte at avviket lå i at evalueringen ble utført på en sterk klanderverdig måte brøt regler og retningslinjer for vanlig saksgang. Arbeidsgiverens uttalelser kom som et sjokk på han og ga han en følelse av avmakt og tap av mestringsevne.

Ut fra en samlet vurdering kom lagmannsretten til at påkjeningen som overlegen ble utsatt for i møtet ikke var så uvanlig for stillingen at det kunne ansees å foreligge en arbeidsulykke. Selv om fremgangsmåten avvek fra det normale var dette ikke tilstrekkelig. Lagmannsretten viste til TRR-2001-224, som omtalt ovenfor, og bemerket at alvorlighetsgraden ikke var like stor i dette tilfellet.

Dommen viser at kritikk på arbeidsplassen er noe som mennesker som innehar høyere stillinger må forvente. For at de psykiske lidelsene skal være dekket må det foreligge kritikk av langt høyere alvorlighetsgrad, slik som alvorlige trusler og lignende.

I Borgarting lagmannsretts dom av 03.09.2012¹²² fikk en ambulansesjåfør utviklet posttraumatisk lidelse etter en intens og ensidig mediefokusering etter en hendelse i forbindelse med et oppdrag.

I sin vurdering la lagmannsretten vekt på at det var en ekstraordinær psykisk påkjenning å bli utsatt for en massiv og ensidig fordømmelse i media i etterkant av et ambulanseoppdrag. Mediefokuset kom uventet på og han var ikke forberedt på dette. De psykiske lidelsene

---

¹²² LB-2011-68748

oppstod etter en uke og dette ble ansett som innenfor kravet om en konkret tidsbegrenset hendelse. På bakgrunn av dette ble hendelsen ansett for å være en arbeidsulykke.

Dommen viser at også psykiske lidelser i forbindelse med massemedias kritikk over en arbeidsprestasjon kan være dekningsmessig. Jeg minner om det som er sagt under avhandlingens punkt 4.3 om at dommen ikke er rettskraftig, og det er derfor uklart om denne slippes inn for Høyesterett.

6 Grensen mot belastningslidelser

6.1 Generelt om belastningslidelser

Folketrygdløven § 13-3 tredje ledd fastslår at arbeidsulykkesbegrepet avgrenses mot belastningslidelser. I bestemmelsen uttrykkes det at:

Belastningslidelser som over tid har utviklet seg i muskel-/skjellet-systemet, regnes ikke som yrkesskade. Det samme gjelder for lidelser som har utviklet seg som følge av påkjenninger eller belastninger over tid.

I forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven vises det til at belastningslidelsene bevisst ble holdt utenfor arbeidsulykkesbegrepet. I utredningen¹²³ ble det i utgangspunktet foreslått at yrkesskedeforsikringen også skulle dekke skader ”som skyldes egenskaper ved arbeidet eller arbeidsstedet”. I odelstingsproposisjonen¹²⁴ kritiserte Justisdepartementet forslaget. De mente at ordlyden også ville omfatte belastningslidelser. Som motargumenter uttrykte de følgende:

Hovedinnvendningen mot å gjøre yrkesskedeforsikringsordningen gjeldende for belastningslidelser er likevel de administrative og økonomiske konsekvenser dette ville få. Belastningsskader reiser kompliserte årsaksproblemer. Erfaringene fra den svenske yrkesskedeforsikringsordningen, som omfatter belastningsskadene, viser at disse skadene ofte skyldes et samvirke mellom påvirkning fra arbeidsprosesser og påvirkning fra fritidsaktiviteter som sport og idrett. Belastningslidelser har påført den svenske ordningen betydelige administrative byrder og omkostninger(...)

---

¹²³ NOU 1988:6 s. 72-73

¹²⁴ Ot.prp. 44 (1988-1989) s. 55-56

Som påpekt av Skårberg¹²⁵ oppstår de vanligste belastningslidelsene i rygg, nakke og skuldre. Disse lidelsene er også de vanligste lidelsene hos befolkningen ellers. Det er vanskelig for en arbeidstaker å føre bevis for at skaden skyldes arbeid eller vanlige forekomne lidelser.

Dette synspunktet fremgår også av forarbeidene til folketrygdloven.¹²⁶ Her uttales det følgende:

Slitasjeskader oppstår ikke på grunn av en plutselig eller uventet hendelse og heller ikke som følge av en usedvanlig påkjenning eller belastning. Slitasjeskader oppstår som følge av påkjenninger som er vanlige i arbeidet.

I noen yrker er det vanlig å måtte utføre belastende arbeidsoppgaver som tunge løft. Gjennom slikt arbeid kan arbeidstakeren utvikle belastningslidelser som følge av arbeidet, uten at dette dekkes under yrkesskadeforsikringen, da dette ansees som normale arbeidsoppgaver i jobben.

I Rt. 2004 s. 261 (*Blodproppdommen*)¹²⁷ har Høyesterett kommentert det nærmere rettslige innholdet av begrepet ”belastningslidelse”. Det typiske for disse lidelsene er at det skjer en utvikling over tid og at det foreligger ”et belastende element som gir en kumulerende virkning på kroppen”. Dommen omhandler yfl. § 11 bokstav c, men uttalelsen anses å kunne ha overføringsverdi i forhold til fortolkningen av begrepet ”belastningslidelse” i ftrl. § 13-3 tredje ledd.

Det kan likevel nevnes at lovgiver har valgt å særbehandle visse typer belastningslidelser og akseptere disse som yrkessykdommer etter ftrl. § 13-4. Et eksempel på dette er

---

¹²⁵ Skårberg (2003) s. 55

¹²⁶ NOU 1990:20 s. 581

¹²⁷ Rt 2004 261 premiss 47

sykdommer i armer og hender når sykdommen er framkalt av vibrasjoner overført fra vibrerende maskiner, pressluftverktøy, bankehammere og lignende, jf. forskrift om yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer som skal likestilles med yrkesskade¹²⁸.

6.2 Tidsaspektet

Ftrl. § 13-3 tredje ledd fastslår at tidsaspektet for belastningslidelser er ”over tid”. Ordlyden ”over tid” er vag og gir lite veiledning for forståelsen.

Som påpekt under punkt 3.3 og 4.3 har man i forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven og folketrygdloven gitt anvisning på at et skift eller en arbeidsdag faller innenfor arbeidsulykkesbegrepet. Antitetisk taler dette for at skader og sykdommer som oppstår utenfor dette tidsrommet er å anse som belastningslidelser som har skjedd ”over tid”.

En interessant dom som behandler grensegangen mot belastningslidelser er Borgarting lagmannsretts dom av 03.09.2012¹²⁹, som jeg har vist til ovenfor i punkt 5.4.3.

Lagmannsretten tok utgangspunkt i at psykiske lidelser bare unntaksvis kunne gi rett til dekning, men konkluderte likevel med at psykisk lidelse utviklet etter en ukes massiv medieomtale falt innenfor arbeidsulykkesbegrepet. Lidelsen ble således akseptert som arbeidsulykke etter det avdempede ulykkesbegrep selv om skadehendelsen varte vesentlig lengre enn et skift eller en arbeidsdag. Dommen vil etter min oppfatning representere et grensetilfelle. Det kan nevnes at dansk rett¹³⁰ synes å operere med en grense på 5 dager. Dommen kan derfor tas til inntekt for at man på dette punkt nærmer seg dansk rett.

---

¹²⁸ FOR 1997-03-11 nr. 220

¹²⁹ LB-2011-68748

¹³⁰ Arbejdsskadesikringsloven § 6 første ledd

I tillegg viste lagmannsretten til den tidligere nevnte Gulating lagmannsretts dom av 30.12.2005¹³¹, der en rekke enkelthendelser som skjedde i et tidsrom på en måned ikke ble godkjent som yrkesskade. Lagmannsretten la til grunn at ingen av enkelthendelsene var av en slik karakter at de hver for seg representerte en arbeidsulykke. Videre ble det uttalt at om man så enkelthendelsene samlet falt heller ikke disse innenfor arbeidsulykkesbegrepet, da hendelsene hadde skjedd over et for langt tidsrom.

I Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv¹³² er det uttalt at skader eller sykdommer som er påført ved flere etterfølgende og likeartede hendelser som enkeltvis faller inn under arbeidsulykkesbegrepet, kan godkjennes selv om det ikke fastslås hvilken av hendelsene som er årsak til skaden eller sykdommen. Det avgjørende er om skaden eller sykdommen skyldes flere arbeidsulykker og ikke belastningslidelser generelt over tid. Rundskrivet finner støtte for dette synspunktet i en lagmannsrettsdom¹³³ og tre trygderettsavgjørelser¹³⁴.

---

¹³¹ LG-2004-32049

¹³² Arbeids- og velferdsdirektoratets rundskriv til ftrl kap 13:Yrkesskadedekning punkt 4 om § 13-3 tredje ledd

¹³³ LB-2007-79924

¹³⁴ TRR-1999-1799, TRR-2001-03303 og TRR-2006-3067

7 ”Sikkerhetsventilen”

7.1 Innledning

Etter yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav c dekkes også annen skade og sykdom dersom denne skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser.

Bestemmelsen oppstiller to kumulative vilkår for at skaden eller sykdommen skal være dekningsmessig. For det første må dekningen gjelde en ”annen skade og sykdom”. For det andre må skaden skyldes ”påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser”.

Det har lenge vært usikkert om yfl. § 11 første ledd bokstav c er ment å supplere både bestemmelsens bokstav a (yrkesskadetilfellene) og bokstav b (yrkessykdomstilfellene), eller bare bokstav b.

Som nevnt i punkt 2.1.3 har folketrygdloven ingen tilsvarende bestemmelse. Yfl. § 11 første ledd bokstav c gir således et utvidet vern i forhold til folketrygdloven.

7.2 Kravet om ”annen skade og sykdom”

En naturlig språklig forståelse av hva som ligger i begrepet ”annen skade og sykdom” er at begrepet dekker skader og sykdommer som faller utenfor yfl. § 11 første ledd bokstav a og bokstav b.

Under de generelle motivene i forarbeidene til yrkesskadeforsikringsloven¹³⁵ presisterte departementet i tilknytning til yfl. § 11 første ledd bokstav b at det var behov for en bestemmelse som ville fange opp sykdommene som falt utenfor bestemmelsen:

Selv om forsikringen etter ftrl § 11-4 nr. 1 i prinsippet kan endres raskt, kan man i det konkrete tilfellet stå overfor en sykdom som burde vært tatt med i listen, men som foreløpig ikke er det. Skadelidte bør da også i disse tilfellene kunne kreve dekning under yrkesskadeforsikringen. Forutsetningen må imidlertid være at han eller hun påviser at årsaken er påvirkning på arbeidsplassen eller skadelige arbeidsprosesser, jf. utkastet § 11 første ledd bokstav c. Gjennom denne avgrensningen er det meningen å få fram at bare typiske yrkessykdommer skal gi rett til erstatning fra forsikringsgiveren. Belastningslidelser faller utenfor, se også de spesielle merknadene til § 11(...)

Disse generelle merknadene taler for at bokstav c-tilfellene er ment å skulle supplere bokstav b og ikke bokstav a.

I de spesielle merknadene til de enkelte bestemmelsene i lovutkastet, herunder § 11¹³⁶, ble det imidlertid fastslått at:

Bokstav c åpner for at også andre skader enn de som er nevnt i bokstav a og b kan gi rett til dekning under yrkesskadeforsikringen. Forutsetningen er at arbeidstakeren beviser at skaden eller sykdommen skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser. De skadelige stoffene må befinne seg på arbeidsplassen, jf. utkastet § 10. Sykdommer som skyldes radioaktiv stråling kan f.eks gi rett til dekning etter dette alternativet. Det samme gjelder andre sykdommer som etter sin art tilsvarer dem som gir rett til dekning etter bokstav b, men som

---

¹³⁵ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 56

¹³⁶ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 89

ennå ikke er tatt med i listen etter ftrl § 11-4 nr 1. Det er ikke meningen at belastningslidelser skal gi rett til erstatning etter bokstav c.

Den spesielle uttalelsen taler for at bokstav c supplerer både bokstav a og bokstav b.

Yfl. § 11 første ledd bokstav a blir ikke omtalt andre steder i forarbeidene enn i de spesielle merknadene til yfl. § 11 første ledd bokstav c. Siden alle eksemplene som gis om bokstav c-tilfellene dreier seg om bokstav b-tilfeller kan det stilles spørsmål ved om bestemmelsen kun var tiltenkt en utvidelse av disse tilfellene.

Rettspraksis viser at det lenge var usikkert hvordan disse uttalelsene i forarbeidene skulle forstås.

Rt. 2004 s. 261 (*Blodproppdommen*) gjaldt en sveiser som ble arbeidsufør grunnet en blodpropp han hadde pådratt seg under arbeidet. I dommen ble rekkevidden av yfl. § 11 første ledd bokstav c behandlet i forhold til sykdom som skyldtes skadelige arbeidsprosesser. Dommen ble avsagt under dissens. Flertallet på tre dommere kom til at forholdet falt innenfor yfl. § 11 første ledd bokstav c.

Flertallet tok utgangspunkt i en naturlig fortolkning av ordlyden ”annen skade og sykdom” og uttalte at det måtte være tale om tilfeller som ikke er dekket under bokstav a eller bokstav b. Høyesterett så deretter på om forarbeidene ga tilstrekkelig grunnlag for innskrenkende fortolkning av yfl. § 11 første ledd bokstav c.¹³⁷

Dommen viste til de generelle motivene, som jeg har omtalt ovenfor, der det ble uttalt at bokstav c-tilfellene skulle gjelde overfor sykdommer som burde være tatt med på listen, men som fremdeles ikke er det. Blodpropp falt ikke innenfor de typiske yrkessykdommene som ennå ikke var kommet med på listen. Videre uttalte flertallet at de generelle uttalelsene

---

¹³⁷ Rt 2004 261 premiss 32

måtte leses i sammenheng med de spesielle motivene til ukastet § 11, som også er omtalt ovenfor, der det uttales at bokstav c åpner for at også andre skader enn de som er nevnt i bokstav a eller bokstav b gir rett til dekning.¹³⁸

Om bestemmelsens rekkevidde slo Høyesteretts flertallet fast at yfl. § 11 første ledd bokstav c supplerte bokstav b og var ikke tilsiktet å ha et vidt anvendelsesområde.¹³⁹

Flertallet kom til at bestemmelsen ikke bare gjaldt sykdommer som ”etter sin art” tilsvarte listesykdommene etter bokstav b, men at også andre sykdommer kunne være dekket dersom det var naturlig å likestille dem med listesykdommene på grunn av lovens formål og system.¹⁴⁰

Høyesterett tok ikke direkte stilling til hvorvidt yfl. § 11 første ledd bokstav c også kunne ansees å supplere yfl. § 11 første ledd bokstav a.

Rekkevidden av bestemmelsen ble prøvet av Høyesterett i Rt. 2008 s. 1646 (*Bolteløftdommen*). Skadelidte arbeidet som knuseoperatør og pådro seg en skulderskade under løft av en to meter lang bolt med vekt på ca 50 kilo. Partene var her enige om at skulderskaden ikke falt innunder yfl. § 11 første ledd bokstav a eller bokstav b.

I sin vurdering tok Høyesterett utgangspunkt i at ordlyden ”annen skade og sykdom” omfattet både bokstav a og bokstav b. Den rettslige problemstillingen var dermed om forarbeidene ga grunnlag for en innskrenkende fortolkning.¹⁴¹

Videre gjentok Høyesterett det som ble fastslått i Rt. 2004 s. 261 om at de spesielle uttalelsene måtte sees i sammenheng med de generelle merknadene i proposisjonen.¹⁴²

---

¹³⁸ Rt 2004 261 premiss 40-41

¹³⁹ Rt 2004 261 premiss 46

¹⁴⁰ Rt 2004 261 premiss 48-49

¹⁴¹ Rt 2008 1646 premiss 35

Høyesterett la også vekt på at formålet med yrkesskedeforsikringsloven talte for denne forståelsen av bokstav c. Det ble særlig vist til rettferdighetshensynet om at arbeidstakere ikke selv skal måtte bære følgene av arbeidsulykker og skadelig påvirkning i arbeidsforholdet, samt og at arbeidsgiverne gjennom forsikringsordninger lettere kan bære de økonomiske følgene av disse arbeidsulykkene som en produksjonsomkostning.¹⁴³

Til slutt ble det fastslått at det uansett:

(...)følger direkte av lovteksten at bokstav c også supplerer bokstav a. En begrensning av bokstav c til bare å gjelde i forhold til bokstav b, er i strid med lovens klare ordlyd og måtte i tilfelle uttrykkelig framgått av lovforarbeidene.¹⁴⁴

Dommen slår dermed fast at § 11 første ledd bokstav c også supplerer yfl. § 11 første ledd bokstav a.

7.3 Kravet om ”påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser”

Det andre vilkåret i yrkesskedeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav c er at skaden og sykdommen må skyldes ”påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser”.

Ordlyden oppstiller to alternative vilkår. Påvirkningen må enten skyldes ”skadelig” stoffer eller ”skadelige” arbeidsprosesser.

I de alminnelige motivene i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven¹⁴⁵ har Justisdepartementet uttalt følgende om begrepet:

---

¹⁴² Rt 2008 1646 premiss 37-38

¹⁴³ Rt 2008 1646 premiss 39

¹⁴⁴ Rt 2008 1646 premiss 42

Forutsetningen må imidlertid være at han eller hun påviser at årsaken er påvirkning på arbeidsplassen eller skadelige arbeidsprosesser, jf utkastet § 11 første ledd bokstav c. Gjennom denne avgrensningen er det meningen å få fram at bare typiske yrkessykdommer skal gi rett til erstatning fra forsikringsgiveren. Belastningslidelsene faller utenfor, se også de spesielle merknadene til § 11(...)

De spesielle merknadene til § 11 i forarbeidene til yrkesskedeforsikringsloven¹⁴⁶ gir en nærmere forklaring på begrepet. Her uttales det følgende:

Forutsetningen er at arbeidstakeren beviser at skaden eller sykdommen skyldes påvirkning fra skadelige stoffer eller arbeidsprosesser. De skadelige stoffene må befinne seg på arbeidsplassen, jf utkastet § 10. Sykdommer som skyldes radioaktiv stråling kan for eksempel gi dekning etter dette alternativet(...)

De spesielle motivene viser at radioaktiv stråling kan være eksempel på ”skadelige stoffer” som omfattes. Hva som anses som ”skadelige arbeidsprosesser” gir ikke forarbeidene noen anvisning på.

Høyesterett har per dags dato avsagt tre dommer om hva som ligger i dette begrepet.

I Rt. 2004 s. 261 (*Blodproppdommen*) kom Høyesteretts flertall til at blodproppen var en sykdom som skyldtes påvirkning fra ”skadelig arbeidsprosesser”.

Om den konkrete arbeidsprosessen i saken uttalte Høyesterett følgende:

---

¹⁴⁵ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 56

¹⁴⁶ Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) s. 89

På 1980-tallet ble sveisemetoden som ble brukt på Tangen endret fra elektrodesveising til rørtrådsveising. Dette medførte at sveiserne må være mye mer konsentrert og at de hele tiden må være mye nærmere smelteballen. I tillegg medførte dette at det ikke ble naturlige stopp i sveisearbeidet slik at sveiserne kunne bli sittende helt stille i samme vanskelige arbeidsstilling over lengre tid. I den senere tid har man gått over til mer mekanisert sveising, både ut fra effektiviseringshensyn og hensynet til arbeidernes helse(...)¹⁴⁷

Dommen viser at begrepet ”arbeidsprosesser” omfatter arbeidssituasjoner eller arbeidsoppgaver. I tillegg ble den konstant vanskelige arbeidsstillingen over lengre tid ansett som en ”skadelig arbeidsprosess”.

I Rt. 2008 s.1646 (*Bolteløftdommen*) ble en skulderskade etter tunge løft ansett for å falle inn under yfl. § 11 første ledd bokstav c.

Under den konkrete subsumsjonen fastslo Høyesterett følgende:

(...)skulderskaden er et typisk utslag av en risikofylt arbeidssituasjon under utføring av arbeidsprosesser. Løftet måtte utføres stående på en plattform med bolten i eller over hodehøyde. Det skal lite til for at slik eksponering kan føre til skade på den som løfter og hjelperen. Denne situasjonen kan den enkelte arbeidstaker bare i liten grad kontrollere, og arbeidstakeren bør derfor holdes skadesløs når eksponeringen fører til skade. Arbeidsgiver vil normalt være nærmere til å bære risikoen og kan gjennom den tvungne forsikring bære de økonomiske følger. Jeg tilføyer at etter ulykken gjennomføres slike løft ved maskinell hjelp.¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ Rt 2004 261 premiss 32

¹⁴⁸ Rt 2008 1646 premiss 47

Høyesterett bekrefter at uttrykket ”arbeidsprosess” skal forstås som arbeidssituasjoner. Dommen viser også at risikofylte arbeidsstillinger som arbeidstakeren i liten grad kan kontrollere anses som ”skadelige arbeidsprosesser”.

I Rt. 2011 s. 368 (*Kuldeskadedommen*), ble en befalsskoleelev påført en kuldeskade under en øvelse kalt ”overlevelsesuken”.

I vurderingen av uttrykket ”arbeidsprosess” viste Høyesterett til definisjonen som staten hadde anført. Dette var at begrepet forutsatte tekniske, kjemiske eller mekaniske arbeidsoppgaver som ble utført etter en forhåndsbestemt og klart definert fremgangsmåte der arbeidstakeren hadde liten innflytelse over utførelsen. Denne forståelsen ble ansett som noe for snever av Høyesterett:

Eksempelvis antar jeg at også manuelle arbeidsoppgaver vil kunne omfattes. Videre kan det nok foreligge en ”arbeidsprosess” selv om arbeidstakeren har en viss valgmulighet med hensyn til utførelsen, for eksempel fordi det er naturlig å velge en fremgangsmåte fremfor en annen.¹⁴⁹

Under subsumsjonen¹⁵⁰ beskrev Høyesterett at ”arbeidsprosessen” som befalsskoleelevene utførte var å delta i ”overlevelsesuken”. Øvelsen varte i fire dager og gikk ut på å klare seg utendørs med lite utstyr. De skulle først klare seg i samarbeid med andre elever og deretter hver for seg. Den siste dagen skulle de være ”krigsfanger” og forflytte seg til et bestemt sted som lå en times marsj unna innen en gitt tid på seks timer.

Høyesterett la vekt på at befalsskoleelevene hadde betydelig frihet til å løse øvelsen, sett i betraktning av de enkelte oppgavene hver for seg og samlet. De var overlatt til seg selv, veivalget i terrenget måtte de gjøre på egenhånd og gjøremålene var lite spesifiserte. På

---

¹⁴⁹ Rt 2011 368 premiss 46

¹⁵⁰ Rt 2011 368 premiss 48-50

bakgrunn av dette konkluderte Høyesterett med at øvelsen var et ledd i befalskoleelevens opplæring og at det ikke forelå noen ”arbeidsprosess”.

Dommen viser hva som ligger nærmere i begrepet ”arbeidsprosess”. Også tilfeller der arbeidstakeren har en viss valgmulighet med hensyn til utførelsen kan dekkes.

8 Samlede betraktninger og veien videre

Arbeidsulykkesbegrepet har blitt nærmere avklart gjennom de seks nyere høyesterettsdommene som jeg har redegjort for.

Viktige avklaringer under det markerte ulykkesbegrep fremkommer bl.a. av Rt. 2006 s. 1642 (*Fotballdommen*), der det fastslås at ulykkesbegrepet må relativiseres. I tillegg viser Rt. 2009 s. 1485 (*Matforgiftningsdommen*) og Rt. 2009 s. 1485 (*Myggstikkdommen*) at det ikke er nok at det har skjedd en plutselig og uventet ytre hendelse, det må også ha skjedd noe ulykkesartet.

I forhold til det avdempede ulykkesbegrep konkluderer Rt. 2005 s. 1757 (*Skyggekjennelsen*) med at det ikke lenger oppstilles et absolutt krav om ytre hending. I Rt. 2009 s. 1626 (*Musikklærerdommen*) fastslår Høyesterett at det i vurderingen under det avdempede ulykkesbegrep skal tas utgangspunkt i hendelsens art og ikke i skadens art. Dommen er også klargjørende for det rettslige innholdet av begrepet ”usedvanlig påkjenning eller belastning”. I den siste dommen, Rt. 2007 s. 882 (*Pallekjennelsen*), fastslås det at det ikke er avgjørende om arbeidsoppgaven inngår i hovedarbeidsoppgavene til forsikringstakeren. Dommen fastslår også at ordinære løft ikke omfattes av arbeidsulykkesbegrepet, men at unntak kan tenkes ved løft av særlige tunge gjenstander.

29. juni 2001 oppnevnte regjeringen et yrkesskadeutvalg med mandat til å vurdere om dagens ordning med to stønadssystemer burde samles til en felles ordning. Forslagene ble fremsatt i NOU 2004:3 Arbeidsskadeforsikring. I henhold til Arbeids- og inkluderingsdepartementets høringsnotat av 12. Desember 2008 argumenteres det for å innta regler om såkalt ”plutselig løfteskade” i den nye loven. Bakgrunnen for å innta disse skadetilfellene er et ønske om å likestille skadetilfeller i typiske kvinnedominerte yrker (som sykepleier, hjelpepleier og lignende) med skadetilfeller i typiske mannsdominerte

yrker. Utredningen har vært til høring og Arbeidsdepartementet arbeider fremdeles med oppfølgingen av høringen.

Det skal også bli interessant å se hvorvidt Borgarting lagmannsretts dom av 03.09.2012¹⁵¹ slippes inn til behandling i Høyesterett. Man vil da få en avklaring på om begrepet ”tidsbegrenset hending” skal omfatte hendelser som strekker seg over en hel uke. Jeg viser til tidligere drøftelse om dette hvor forarbeidene synes å sette en øvre grense på et skift eller en arbeidsdag.

---

¹⁵¹ LB-2011-68748

9 Litteraturliste

LOVER

Norsk rett:

- 1894 Lov om ulykkesforsikring for Arbeidere i Fabrikker m.v. av 23. juli 1994 nr 6
(opphevet)
- 1958 Lov om yrkesskadetrygd av 12. desember 1958 nr 10 (opphevet)
- 1966 Lov om folketrygd av 17. juni 1966 nr 12 (opphevet)
- 1989 Lov om yrkesskadeforsikring (yrkesskadeforsikringsloven) av 16. juni 1989 nr 65
- 1997 Lov om folketrygd (folketrygdloven) av 28. februar 1997 nr 19

Dansk rett:

- 2006 Lov om arbejdsskadesikring af 7. marts 2006 nr 154

FORSKRIFTER

FOR-1997-03-11 nr. 219 Forskrift om sykdommer og forgiftninger m.v. som skal likestilles med yrkesskade

FOR 1997-03-11 nr. 220 Forskrift om yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer som skal likestilles med yrkesskade

FORARBEIDER

NOU 1976:16 Om yrkesbetingede helseskader og folketrygden

NOU 1988:6 Erstatning og forsikring ved yrkesskade

NOU 1990:20 Forenklet folketrygdlov

NOU 1994:20 Personskadeerstatning

NOU 2004:3 Arbeidsskedeforsikring

Ot.prp. nr. 44 (1988-1989) Om lov om yrkesskedeforsikring

Ot.prp. nr. 29 (1995-1996) Om ny lov om folketrygd

RUNDSKRIV

NAV - Arbeids- og velferdsetaten: Rundskriv til ftrl kap 13: Yrkesskadedekning

DOMMER OG KJENNELSER

Høyesterett:

Rt 1912 900

Rt 1917 956

Rt 1950 448

Rt 1988 394 (*Dykkerdommen*)

Rt 1992 64

Rt 1998 1565 (*Anne Lene Lie-dommen*)

Rt 1999 1473

Rt 2004 261 (*Blodproppdommen*)

Rt 2004 487

Rt 2005 1757 (*Skyggekjennelsen*)

Rt 2006 1642 (*Fotballdommen*)

Rt 2007 882 (*Pallekjennelsen*)

Rt 2008 1646 (*Bolteløftdommen*)

Rt 2009 920

Rt 2009 1485 (*Matforgiftningsdommen*)

Rt 2009 1619 (*Myggstikkdommen*)
Rt 2009 1626 (*Musikklærerdommen*)
Rt 2011 368 (*Kuldeskadedommen*)

Lagmannsrett:

LG-2004-32049
LE-2005-68189
LE-2005-150043
LG-2005-168779
LG-2006-20193
LF-2007-8904
LB-2007-16327
LB-2007-79924
LB-2007-89245
LB-2007-125654
LG 2007-165166
LB-2008-78183
LF-2008-97516
LG-2008-124827
LB-2010-171278
LB-2011-68748
LF-2011-093410
LA-2011-152996

Trygderett:

TRR-1968-138
TRR-1968-163
TRR-1969-733

TRR-1999-1799

TRR-2001-224

TRR-2001-03303

TRR-2003-1737

TRR-2005-013526

TRR-2006-3067

LITTERATUR

Bøker:

Arntzen, Andreas. *Yrkesskadeforsikring*. Oslo, 2001.

Eckhoff, Torstein og Jan E. Helgesen. *Rettskildelære*. 5. utgave. Oslo, 2001.

Kjønstad, Asbjørn. *Folketrygdloven med kommentarer*. Oslo, 1998.

Kjønstad, Asbjørn. *Folketrygdloven med kommentarer*. 2. utgave, 1. opplag. Oslo, 2007.

Selmer, Knut S. *Forsikringsrett*. 2. utgave, 2. opplag. Oslo, 1982.

Skårberg, Lars Olav og Marianne Reusch. *Yrkesskade*. Oslo, 2003.

Øie, Ole-Erik. *Trygderetten og dens rettsanvendelse*. Oslo, 1994.

Juridiske artikler:

Evensen, Lars Marcus. *Høyesterettsdom om arbeidsulykkesbegrepet i "Musikk lærerdommen" i Rt. 2009 s. 1626*. I: Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett 2010 s. 85-96.

Gaarder, Morten. *Arbeidsulykkesbegrepet i yrkesskedeforsikringsloven – presiseringer i lys av Myggstikk-dommen i Rt-2009-1619*. I: Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett 2010 s. 319-346.

Jøsang, Svein. *Høyesteretts dom om yrkesskade i "skyggesaken"*. I: Tidsskrift for erstatningsrett 2006 s. 97-99.

Jøsang, Svein. *"Skyggekjennelsen" – et tilsvarende til Jan Gunnar Ness*. I: Tidsskrift for erstatningsrett 2007 s. 137-139.